ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΩΝ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ..... *Δραχμὰς* 7.50
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ..... *Φρ. Χρ.* 8

Διαχειριστής: ***Σ. ΒΕΛΛΗΣ***

ΕΤΟΣ Δ' — ΑΡΙΘΜΟΣ 128

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΣΑΒΒΑΤΟΝ

ΕΚΑΣΤΟΝ ΦΥΛΛΟΝ Λ. 10

Διὰ πᾶσαν αἴτησιν:
"ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗν,, ΑΘΗΝΑΣ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 21 Μαρτίου 1909.

Ἡ «ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ» διατελεῖ ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν καὶ τὸν ἔλεγχον δωδεκαμελοῦς συμβουλίου ἐκ δικηγόρων ἐν Ἀθήναις.

Ἐπόπται τῆς ὕλης καὶ ὑπεύθυνοι
ΠΕΤΡΟΣ ΘΗΒΑΙΟΣ
Π. ΛΑΓΟΠΑΤΗΣ—Ε. ΚΟΥΛΟΥΜΒΑΚΗΣ—Α. ΜΠΟΥΚΡΑΣ
Δικηγόροι ἐν Ἀθήναις

ΑΝΔΡΙΚΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ

Εἰς τὴν ἐφημερίδα «Σκρὶπ» ὁ Ἀρεοπαγίτης κ. Ματθ. Χατζάκος ἀπηύθυνε τὴν κατωτέρω ἐπιστολήν, ἥτις ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ φύλλον τῆς παρελθούσης Τρίτης τῆς ἐφημερίδος ταύτης:

Ἀξιότιμε Κύριε Συντάκτα

Ὁ μακαρίτης Π. Περρωτῆς, διατελῶν Νομάρχης Ἀττικῆς ἐν ἔτει 1903, ἠθέλησεν ἐξ οἰκείας πρωτοβουλίας νὰ συντρέξῃ τὴν οἰκογένειαν τῆς ἐξαδέλφης αὐτοῦ καὶ ἐμῆς ἀδελφῆς Μαρίας χήρας τοῦ πρὸ ἐτῶν ἀποβιώσαντος λογιστοῦ τῆς Διευθύνσεως τῶν Ταχυδρομείων Θεοδώρου Λεονάρδου καὶ ἐπὶ τούτῳ συνέστησεν εἰς τὸ Ἡγουμενοσυμβούλιον τῆς Μονῆς Πετράκη καὶ κατέστησε τοῦτο ὑπὸ τὰς νομίμους διατυπώσεις καὶ ἐν φανερῷ ὑπότροφον τῆς Μονῆς τὸν υἱὸν ἐκείνης Ἀθανάσιον Λεονάρδον πρὸς ἐξακολούθησιν τῶν σπουδῶν του· ἡ πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ καὶ μόνου χορηγία, τῆς μητρὸς ὑπογραψάσης ἁπλῶς τὰς σχετικὰς ἀποδείξεις λήψεως ὑπὸ τὴν ἰδιότητα αὐτῆς ὡς ἐπιτρόπου τοῦ ἀνηλίκου υἱοῦ της, ἀνέρχεται διὰ τὸ ἀπὸ τοῦ 1903 μέχρι τοῦ 1908, ὅτε ἔπαυσε, χρονικὸν διάστημα τῶν ἓξ ἐτῶν εἰς δρ. 2,600 ἐν συνόλῳ, ἤτοι κατὰ μέσον ὅρον εἰς δρ. 450 ἐτησίως, καὶ αὕτη ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τῆς νομίμου ἀπονομῆς καὶ ἐγκρίσεώς της, ἣν ἐξ ἀλλοτρίας μερίμνης προελθοῦσαν δὲν ἐθεώρησα ἐγὼ δίκαιον, ἢ φιλάνθρωπον, ἢ ὁπωσδήποτε ἐπιβαλλόμενον εἰς ἐμέ, νὰ ἀνατρέψω καὶ νὰ ματαιώσῳ οὕτως ἄνευ λόγου τὴν εὐγενῆ πρόνοιαν συγγενοῦς ὑπὲρ τῆς οἰκογενείας ὑπαλλήλου, ὅστις ἐν ἀγαστῇ ἀρετῇ διαβώσας κατέλιπεν εἰς τὴν χήραν καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ ὡς ἔντιμον κλῆρον τὴν πενίαν, δύναμαι μάλιστα μετὰ θάρρους νὰ εἴπω ὅτι οὐδέποτε χρῆμα Μονῆς ἐδαπανήθη λυσιτελέστερον καὶ συμφωνότερον πρὸς τὸν προορισμόν της.

Ἐντεῦθεν λαβὼν ἀφορμὴν ὁ τῆς «Θέμιδος» συντάκτης καὶ ἐξ ἐπαγγέλματος ἐπικριτὴς τῶν δικαστικῶν πράξεων καὶ ἀποφάσεων, ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ τελευταίῳ τοῦ περιοδικοῦ του ἀρθίδιον, μετὰ περισσῆς ἐμπαθείας γεγραμμένον, δι' οὗ πειρᾶται νὰ σχετίσῃ τὸ πρᾶγμα μὲ τὴν ἰδιότητά μου ὡς δικαστοῦ. Αἰσθάνομαι τὴν ὑποχρέωσιν νὰ διαμαρτυρηθῶ πάσῃ δυνάμει κατὰ τῆς τοιαύτης συκοφαντίας, ἣν διαψεύδει ὁ μακρὸς δικαστικὸς καὶ ὁ μέχρις αὐτοθυσίας γενναιόφρων ἰδιωτικός μου βίος καὶ ἡ ἐσωτερικὴ πεποίθησις τῆς ἐν παντὶ καὶ πάντοτε ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντός μου· αἰσθάνομαι, λέγω, τὴν ὑποχρέωσιν, ὄχι βέβαια διότι ἔχω τὴν ἀφέλειαν νὰ φρονῶ, ὅτι θὰ μετατρέψω τὴν γνώμην ἐκείνων, οἵτινες ἀρέσκονται εἰς τὸν θόρυβον καὶ τοὺς κροτοῦντας λήρους, ἀλλὰ διότι ὡς δημόσιος λειτουργὸς φρονῶ, ὅτι πρέπει πάντες νὰ γνωρίζωσι πῶς διαιτῶμαι. Δὲν ἀγνοῶ τὴν δύναμιν τῆς διαβολῆς, εἰς ἣν ἡ μὲν κακοβουλία δίδει μορφήν, ἡ δὲ εὐπιστία πτέρυγας, ἀλλ' ἀποτείνομαι πρὸς ἐκείνους, εἰς τῶν ὁποίων τὴν ψυχὴν δὲν εἰσχωρεῖ τὸ πάθος καὶ ἡ προκατάληψις.

Ταῦτα ἅπαξ διὰ παντός· θὰ μοὶ ἐπιτραπῇ ὅμως ἐν τέλει νὰ ὑποβάλω τὸ ἐρώτημα, ἂν εἶνε ὀρθὸν καὶ δίκαιον καὶ σύμφωνον πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς δικηγορικῆς εὐθύτητος, ἣν ὁ ἄρτι ψηφισθεὶς περὶ δικηγορικῶν συλλόγων νόμος ἐμερίμνησε νὰ παγιώσῃ, ἢ ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς ἐπίρριψις ὑβριστικῶν ὑπαινιγμῶν κατὰ προσώπων, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ θέσις των ἀπαγορεύει ν' ἀμυνθῶσιν ἄλλως, ἢ διὰ τῆς ἁπλῆς περιφρονήσεως τῶν ὕβρεων.

Ἀθῆναι 16 Μαρτίου 1909

Μετ' ἐξαιρέτου ὑπολήψεως.
Ὑμέτερος
Ματθ. Χατζάκος

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐπῆλθεν ὡς ἀπάντησις διαφοριδίου τοῦ ὁποῖον τὸ νομολογικὸν περιοδικὸν «Θέμις» ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ φύλλον τῆς παρελθούσης Κυριακῆς, ὅπερ εἶχεν ὡς ἑξῆς:

Βαρεῖα ἐν τῇ Βουλῇ ἀπεδόθη μομφή, ὅτι ἐν τοῖς λογαριασμοῖς τῆς μονῆς Πετράκη, πολλὰς ἐχούσης δίκας, συναντῶνται καὶ παροχαὶ βοηθημάτων τῇ συστάσει Ἀρεοπαγιτῶν. Εἶνε δὲ βεβαιωμένον, κατὰ τρόπον ἀνεπίδεκτον ἀμφιβολίας, ὅτι εἰς ἀδελφὴν καὶ ἀνεψιὸν Ἀρεοπαγίτου, συνοικοῦντος μετ' αὐτῶν, ἔχουσι δοθῇ σημαντικὰ χρηματικὰ ποσὰ ὑπὸ μορφὴν βοηθήματος. Αὐτὸ ἀποτελεῖ ἄγος, τὸ ὁποῖον καθῆκον ἔχει νὰ ἀποπλύνῃ ἀφ' ἑαυτοῦ ὁ Ἄρειος Πάγος».

✱

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη τοῦ Ἀρεοπαγίτου κ. Μ. Χατζάκου, ἀνεξαρτήτως πρὸς πᾶν τὸ ἐν αὐτῇ περιεχόμενον, ἐμποιεῖ εἰς ἡμᾶς κατὰ τοῦτο τὴν ἀρίστην ἐντύπωσιν, διότι δικαστής, κατέχων μίαν τῶν ὑψηλοτέρων ἑδρῶν τῆς δικαστικῆς ἱεραρχίας, οὔτε περιττὸν οὔτε μικρὸν θεωρεῖ νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν δημοσιότητα καὶ νὰ δώσῃ λόγον τῶν πράξεων τοῦ ἰδιωτικοῦ του βίου ἀκόμη πρὸ τοῦ μεγάλου δικαστηρίου τῆς κοινῆς γνώμης, δημοσίᾳ ἀνομολογῶν, ὅτι «**ὡς δημόσιος λειτουργὸς φρονεῖ, ὅτι πρέπει πάντες νὰ γνωρίζωσι πῶς διαιτᾶται**». Δι' ἡμᾶς τοῦτο καὶ μόνον ὑπεραρκεῖ, καθότι ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου καὶ πέραν, ἡ μεγάλη ἐκείνη ἀνακριτικὴ ἀρχή, ἥτις ἐν τῷ συνόλῳ της οὐδέποτε σφάλλεται ἐν τῇ κρίσει, ἡ δημοσίᾳ λέγομεν γνώμη, αὐτή, ἐλευθέρα καλεῖται νὰ ἐπιληφθῇ τοῦ ἔργου της. Τὸ δόγμα τῆς περιφρονήσεως τάχα, ἣν διὰ τῆς σιγῆς ἀντιτάσσουν ἑκάστοτε οἱ κατέχοντες δημόσια ἀξιώματα, ἢ τὸ ἄλλο, ὅτι διὰ τοῦ δημοσίου ἐλέγχου ὑφίσταται μείωσιν ὁ δικαστικὸς ἢ πᾶς ἄλλος λειτουργός, ἢ τὸ ἕτερον, ὅτι μόνος ἁρμόδιος ὅπως ἀναστηλώσῃ τὸ ἐκ τοῦ κακοβούλου ἐλέγχου ἐν κινδύνῳ τεθὲν γόητρον εἶνε ἡ ἐπίσημος καταδιωκτικὴ ἀρχή, ταῦτα πάντα ἔχονται ἴσως ἐν μέρει ἀληθείας, κατὰ τὸ πλεῖστον ὅμως ἀποτελοῦσι τὴν τακτικὴν τῶν ἐπιτηδείων ἐκείνων οἵτινες, ἀπὸ ὑστεροβουλίας θεράποντες τῆς λαϊκῆς παροιμίας «κάθε θαῦμα τρεῖς ἡμέρες», ἀρκοῦνται εἰς τὰς θεραπευτικὰς ἰδιότητας τοῦ χρόνου ἢ εἰς μίαν ἐπὶ ἐξυβρίσει μήνυσιν, καταλήγουσαν εἰς βούλευμα βεβαιοῦν ὅτι δὲν ὑπῆρξε παρὰ τῷ ἐλέγξαντι πρόθεσις ἐξυβρίσεως.

✱

Εἰς τὰς σκέψεις ταύτας ἤγαγεν ἡμᾶς οὐχὶ ἡ ἄνω ἐπιστολὴ τοῦ ἐντίμου δικαστοῦ κ. Μ. Χατζάκου, τὴν ἐπιστημονικὴν περιωπὴν τοῦ ὁποίου καὶ τὴν χρηστότατα τοῦ χαρακτῆρός του καὶ τὸ λιτὸν τοῦ βίου του καὶ τὸ ἀρχαιοπρεπὲς τοῦ ἤθους του δὲν συντρέχει περίπτωσις καὶ ἡμεῖς νὰ ἐξάρωμεν. Εἰς τὰς σκέψεις ταύτας ἤγαγεν ἡμᾶς τὸ γεγονὸς τῆς σιγῆς τοῦ ἑτέρου Ἀρεοπαγίτου, ὃν τὸ ἄνω ἐν τῇ «Θέμιδι» διαφορίδιον ἀορίστως ὑπαινίσσεται.

Πιθανὸν οὔτε τὸ διαφορίδιον ἐκεῖνο οὔτε ἡ ἐν τῷ «Σκρὶπ» ἐπιστολὴ τοῦ κ. Μ. Χατζάκου νὰ περιῆλθον εἰς τὰ βλέμματα τοῦ Ἀρεοπαγίτου ἐκείνου, ἡ κοινὴ ὅμως φήμη, ἡ κακεντρεχὴς ἴσως ἐνίοτε, ἡ ἀσφαλὴς ὅμως πάντοτε, καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀνωτάτου τούτου δικαστοῦ μετέδωκεν ἤδη καὶ λεπτομερειῶν εἶνε ἤδη κάτοχος. Ὁ Ἀρεοπαγίτης οὗτος εἶνε ὁ κ. **Ἀντ. Πεταλᾶς**, τῇ συστάσει τοῦ ὁποίου ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τοῦ 1909 κατὰ τοῖς ἰδιαιτέροις βιβλίοις τῆς Μονῆς Πετράκη ἀναγράφεται χρηματικὸν βοήθημα ὑπὲρ γυναικός τινος. Τονίζομεν καὶ αὖθις ὅτι ἐνίοτε ἡ κοινὴ φήμη δὲν στερεῖται κακεντρεχείας, ἧς κακεντρεχείας ἡ φυσικὴ ἐξέλιξις εἶνε ἡ ἐξόγκωσις τῶν γεγονότων καὶ ἐντεῦθεν ἀκριβῶς ἡ ὑποχρέωσις τοῦ φέροντος τὴν ἄσπιλον καὶ ἀμόλυντον δικαστικὴν τήβεννον εἰς δημοσίαν ἀπολογίαν.

Πρὸ ἐτῶν οὐχὶ πολλῶν, Ἐφέτης ἐν Βερολίνῳ ἐξηναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ τοῦ ἀξιώματός του, οὐχὶ διότι κατεῖχε διαρκὲς σιδηροδρομικὸν εἰσιτήριον, ἀλλὰ διότι προσκληθεὶς δὲν ἠδυνήθη νὰ δικαιολογήσῃ τελείως τὴν κατοχὴν τοῦ εἰσιτηρίου τούτου.

Οὔτε ὑποστηρίζομεν οὔτε πιστεύομεν ὅτι καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία πρέπει νὰ μιμηθῇ τὸ παράδειγμα τῆς Πρωσσικῆς. Πάντως ὅμως ὁ κ. Ἀρεοπαγίτης πρέπει νὰ αἰσθανθῇ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐξηγήσῃ οὐχὶ ἂν ἀπενεμήθη ἀλλὰ τίνος ἕνεκα ἀπενεμήθη τῇ συστάσει του τὸ εἰς τὴν γυναῖκα βοήθημα.

Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣΕΩΣ

Οὐδὲν πλέον, οὐδὲν ἧσσον, ἢ τὸ μέγιστον πρόβλημα τῆς ψυχολογίας ἀνέλαβε νὰ λύσῃ ὁ ὑφηγητὴς τοῦ Ποιν. Δικαίου κ. Τιμ. Ἠλιόπουλος διὰ τῆς ἐν τῷ Παρνασσῷ διαλέξεώς του.

Λίαν προσφάτως, μόλις κατὰ τὸ 1906, δὲν εἶχεν ὁ κ. Ἠλιόπουλος τὴν αὐτὴν **ἀδίστακτον** γνώμην, περὶ τοῦ ὅτι ἀποτελεῖ αὐταπάτην καὶ πλάνην χονδροειδῆ ἡ πίστις ἐπὶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς βουλήσεως. Διότι ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντι, τῷ 1906, πρώτῳ τεύχει τοῦ πρώτου τόμου «Συστήματος Ἑλλην. Ποιν. Δικαίου», λέγει μὲν ἐν σελίδι 134 «Διὰ τῆς βελτιώσεως (ὑπὸ τῆς ποινῆς) ἡ δύναμις τῶν ἀντικοινωνικῶν, τῶν πρὸς τὸ ἔγκλημα ὠθούντων τὴν βούλησιν αἰτίων, ἐξασθενεῖται, τοὐναντίον δ' ἐν τῇ βουλήσει ἐμφυτεύονται ἢ ὑπάρχοντα ἐνισχύονται τὰ ἀντιδρῶντα κατὰ τοῦ ἐγκλήματος αἴτια, τὰ παρορμῶντα εἰς σύμφωνον πρὸς τοὺς κανόνας τοῦ δικαίου ἐνέργειαν», λέγει δὲ ἐν σελίδι 131 «Τὸ δίκαιον χαράσσει τὴν γραμμὴν τὴν διαχωρίζουσαν τὰ ἀτομικὰ συμφέροντα, διαγράφει τὴν τροχιάν, ἐν ᾗ ἐλευθέρως καὶ **αὐτοβούλως** δύναται νὰ κινῆται καὶ δρᾷ τὸ ἄτομον, κλπ.» καὶ ἐν σελίδι 132 «Μόνον διὰ τοῦ ἐξαναγκασμοῦ τῆς ἀντιτιθεμένης τῷ δικαίῳ ἀτομικῆς βουλήσεως ὁ σκοπὸς αὐτοῦ δυνατόν ἐστι νὰ ἐκπληρωθῇ».

Μετὰ τὸ 1906 ἠδραιώθη ἀδίστακτος ἡ πεποίθησίς του περὶ τοῦ ἀνυποστάτου τῆς ἐλευθέρας βουλήσεως. Μετὰ τὸ 1906 προσεχώρησεν ὅλος εἰς τὴν περιβόητον θεωρίαν τοῦ «ἀτομικοῦ χαρακτῆρος», χωρὶς ὅμως καὶ νὰ καταδικάζῃ τὸ κοινωνικὸν καθεστός, ὡς τερατῶδες καὶ παρὰ φύσιν, ὡς πράττουσιν οἱ συνεπεῖς πρὸς ἑαυτοὺς ὀπαδοὶ τῆς ἰδιοσυστασίας. Διότι βεβαίως εἶνέ τι ἔκτροπον καὶ τραγελαφικὸν τὸ καθεστὸς «Κοινωνίας ἰδιοσυστασιῶν».

Κριτικὴ πλήρης τῆς μακρᾶς διαλέξεως βεβαίως δὲν δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ ἀπὸ μνήμης τῶν διατυπωθεισῶν ἐννοιῶν καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐπιχειρημάτων. Οὐδὲ ἀρκοῦσι πρὸς τοῦτο αἱ δημοσιευθεῖσαι πισταὶ περιλήψεις, βραχύταται οὖσαι. Περὶ ἑνὸς μόνου θὰ ἠδύνατό τις ὁριστικῶς νὰ ἐρωτήσῃ· ἂν προσήκωσι τοιαῦται διαλέξεις, τοὐλάχιστον κατὰ τὸ φαινόμενον ἀντιτιθέμεναι πρὸς κοινὰς πεποιθήσεις, ἐφ' ὧν τό γε νῦν ἔχον ἑδράζεται ἠθικῶς τὸ κοινωνικὸν καθεστός, ἐνώπιον ἀκροατηρίου ἀποτελουμένου ἐξ ἀνθρώπων παντὸς φύλου, πάσης δὲ ἀναπτύξεως καὶ μορφώσεως· καὶ ἐὰν ἔτι αὐτοὶ οἱ δυνάμενοι νὰ ἐνδιατρίψωσιν εἰς τοιαύτας μελέτας κατώρθωσαν νὰ παρακολουθήσωσι διαρκῶς ἐν σαφεῖ ἀντιλήψει τὴν μακρὰν διάλεξιν. Ὁ κ. Ἠλιόπουλος, ὡς ποινικολόγος, εἶνε ὁπαδὸς ἐνθουσιώδης τῆς σκοπιμότητος. Οὐχὶ βεβαίως ὑπὸ πᾶσαν μορφήν.

Ἐν τούτοις ἡ διάλεξις ἐκείνη εἶχε βάσεις τινὰς κυρίας, ἐφ' ὧν δύναταί τις νὰ παρατηρήσῃ τὸ μὴ στερεόν, ἢ τὸ ἁπλῶς ἢ σφόδρα ἀμφίβολον.

«Καὶ ἡ ἀνθρωπίνη βούλησις, λέγει ὁ κ. Ἠλιόπουλος, ὑπόκειται εἰς τὸν καθολικὸν τοῦ ***αἰτιατισμοῦ*** (διατί ***αἰτιατισμοῦ*** καὶ οὐχὶ ***αἰτιότητος;***) Νόμον, καθ' ὃν «οὐδὲν ἐν τῷ Κόσμῳ τελεῖται ἄνευ αἰτίας». Ἡ ἀπὸ τοῦ Νόμου τούτου ἐξαίρεσις τῆς ἀνθρωπίνης θελήσεως εἶνε καθαρὸς παραλογισμός, διότι οὐδὲν ἄλλο σημαίνει εἰμὴ ὅτι ἡ βούλησις εἶνε γεγονός, ἀποτέλεσμα, τοῦτ' ἔστιν, ἄνευ αἰτίας, ὅπερ ἀντιβαίνει εἰς τὴν στοιχειώδη ἀνθρωπίνην λογικήν».

Καὶ διότι ἡ βούλησις εἶνε γεγονός τι, εἶνε ἀποτέλεσμα αἰτίας τινός, εἶνε τοῦτ' ἔστιν αἰτιατόν, ἀποδεικνύεται ἐκ τούτου ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει αὐτεξουσιότητα; Διότι τὸ αἰτιατὸν δὲν ἔχει μίαν ἰδιότητα, ἕπεται ἐκ τούτου ὅτι οὔτε τὸ αἴτιον ἔχει τὴν ἰδιότητα ταύτην; Ἐκτὸς ἐὰν ὁ κ. Ἠλιόπουλος εἶχεν ἐν νῷ, ὅπερ ὅμως δὲν εἶπεν, ὅτι καὶ ἡ βούλησις δὲν εἶνε παρὰ φαινόμενον φυσιολογικόν, ἀποτέλεσμα δηλαδὴ τοῦ φυσικοῦ βίου τοῦ ἀνθρώπου, ἀποκλειστικῶς φυσικοῦ ὄντος, αἰτιατοῦ, οὗτινος μεθ' ὅλων τῶν ἐν αὐτῷ βιολογικῶν φαινομένων καὶ ψυχικῶν γεγονότων τὴν αἰτίαν θ' ἀναζητήσωμεν ἐν τῷ ὑλικῷ κόσμῳ. Ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ ἤρχετο εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὴν νεωτέραν ψυχολογίαν, ἣν ἐπεκαλεῖτο, ἀδυνατοῦσαν νὰ ταυτίσῃ τὰ φυσικὰ φαινόμενα πρὸς τὰ ψυχικὰ γεγονότα, μολονότι παρατηρεῖ ἀλληλεπίδρασιν τῶν μὲν πρὸς τὰ δέ. Ἐν τούτοις θὰ ἦτο εἰλικρινὴς πρὸς ἑαυτὸν καὶ πρὸς τοὺς ἀκροατάς του, μὴ παρασυρομένους εἰς τὸ νὰ τοῦ καταλογίσωσι κακὴν τοῦ προβλήματος ἀντίληψιν καὶ ἑπομένως κακὴν θέσιν αὐτοῦ. Διότι τὸ πρόβλημα ἦτο καὶ εἶνε ἐὰν ὁ ἄνθρωπος ἔχῃ αὐτεξουσιότητα, ἐὰν δηλαδὴ κατευθύνῃ ἐλευθέρως τὴν βούλησίν του. Τιθεμένου οὕτω τοῦ προβλήματος, οὐδεμίαν ἔχει σημασίαν ἐὰν ἡ βούλησις εἶνε αἰτιατόν, ἐφ' ὅσον δὲν δηλοῦται ὡς φυσιολογικὸν φαινόμενον. Καὶ ἂν ἡ βούλησις εἶνε γεγονὸς (καὶ βεβαίως εἶνε γεγονὸς τοῦ ὅλου ψυχικοῦ βίου) καὶ ἂν ἡ βούλησις εἶνε ἀποτέλεσμα αἰτίας τινὸς (καὶ βεβαίως εἶνε ἓν ἀποτέλεσμα τῆς αἰτίας ἐξ ἧς προέρχονται πάντα τὰ εἰς τὴν ἐμπειρίαν προσπίπτοντα ψυχικὰ γεγονότα) οὐδαμῶς ἀποδεικνύεται, λέγομεν, τὸ μὴ αὐτεξούσιον τοῦ ἀνθρώπου.

Ἀρκούμεθα εἰς ταῦτα. Διότι δὲν προτιθέμεθα ἐνταῦθα νὰ διατυπώσωμεν πῶς ἡ σημερινὴ ψυχολογία διεξετάζει τὰ ψυχικὰ γεγονότα ἐκ παραλλήλου μὲν πρὸς τὰ φυσιολογικὰ φαινόμενα ἀλλὰ καὶ κατ' ἀντίθεσιν πρὸς αὐτά, διότι ἐπ' ἐκείνων μὲν ἔχει ποιότητας, ἐνῷ ἐπὶ τούτων ποσότητας, ἐπ' ἐκείνων μὲν ἀλληλουχίαν ἄνευ ἀναγκαιότητος ὡρισμένων ἀποτελεσμάτων ἐκ δοθεισῶν αἰτιῶν, ἐνῷ ἐπὶ τούτων δοθείσης μιᾶς αἰτίας θὰ προέλθῃ ὡρισμένον ἀποτέλεσμα καὶ οὐδὲν ἄλλο, ἐκ τῶν αὐτῶν αἰτίων πάντοτε τὰ αὐτὰ πηγάζουσιν ἀποτελέσματα, ἅπερ καὶ νὰ

προϊδωμεν δυνάμεθα. Ὁ καιρὸς ὅμως τῆς τοιαύτης εὐρυτέρας διατυπώσεως θὰ ἔλθῃ, ὅταν ὁ κ. Ἠλιόπουλος ἐκτυπώσῃ τὴν μελέτην αὐτοῦ, πρὸς ὃ θεωροῦμεν αὐτὸν ἐπιβλητικῶς ὑπόχρεων, καθ' ὅσον προέβαλε γνώμας λίαν ἀπαιτητικάς, προέταξεν ἐπιχειρήματα πολὺ τολμηρά, συνήγαγεν ὑπεράγαν ὁρμητικὰ συμπεράσματα. Τότε θὰ δυνηθῶμεν ἐπακριβῶς νὰ ἐκτιμήσωμεν καὶ τὴν ἄλλην παράδοξον γνώμην αὐτοῦ, ὅτι «ἡ ἀνθρωπίνη βούλησις εἶνε τὸ ἀναγκαῖον προϊὸν συναισθημάτων καὶ ἰδεῶν κατὰ τὰ πορίσματα τῆς νεωτέρας ψυχολογίας». Διότι δὲν εἶπεν, ἢ τοὐλάχιστον δὲν ἀντελήφθημεν νὰ εἴπε, καὶ ποίου τὸ ἀναγκαῖον προϊὸν εἶνε τὰ συναισθήματα καὶ αἱ ἰδέαι. Διότι, καθ' ὅσον ἡμεῖς γνωρίζομεν, ἡ νεωτέρα ἀκριβῶς ψυχολογία παραδέχεται ὅτι «αἱ ἀλλεπαλληλίαι τῶν παραστάσεων καὶ τῶν συναισθημάτων δὲν εἶνε παρὰ σειραὶ βουλητικῶν πράξεων» καὶ ὅτι «ἡ βούλησις εἶνε τὸ κυριώτατον στοιχεῖον τῆς Συνειδήσεως». Βούλησις, συναίσθημα, νόησις δὲν εἶνε, κατὰ τὴν νεωτέραν ψυχολογίαν, φαινόμενα φυσιολογικά, ἀλλ' ἐκφάνσεις **συνειδήσεως** τῆς ψυχῆς, ὑφ' οἱανδήποτε ἐκλαμβανομένης ἔννοιαν, ἣς ἄλλως ἀποτελοῦσι **τὸ ὑποπίπτον εἰς τὴν ἐμπειρίαν** σύνολον. Σύνολον ὅμως συνειδητόν, ἐξ ἑαυτοῦ ἔχον τὴν παραγωγὴν καὶ τὴν ἀλληλουχίαν τῶν δι' ὧν γινώσκεται γεγονότων, μὴ ἐπηρεαζόμενον ὑπὸ τοῦ ἐξωτερικοῦ ὑλικοῦ κόσμου καὶ τῶν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ φυσιολογικῶν λειτουργιῶν ἢ ἐν τῷ μέτρῳ τῆς ἀνάγκης πρὸς τὴν ἐκδήλωσιν τῶν βουλητικῶν αὐτοῦ διαθέσεων διὰ σωματικῶν ἐνεργειῶν, πῶς θέλομεν εἴπῃ, κατὰ ποίαν **ὑπὸ τῆς ἐμπειρίας κυρουμένην** ἀπόδειξιν, ὅτι στερεῖται αὐτεξουσιότητος;

Ἀλλ' ὑπέπεσε καὶ εἰς πρόδηλον ἀντίφασιν, ἧς τὸ ἀκριβὲς μέτρον θέλομεν ἐπίσης λάβῃ ὅταν ἔκτυπον θὰ ἔχωμεν τὴν μελέτην αὐτοῦ. Ἐνῷ ἠρνήθη τὴν αὐτεξουσιότητα, ἐξ ἀντιθέτου ὑπεστήριξεν, ὅτι μεταξὺ δύο ἢ πλειοτέρων αἰτίων ὠθούντων τὴν βούλησιν τοῦ ἀνθρώπου, οὗτος **ἐκλέγει** τοῦτο ἢ ἐκεῖνο, ὅπερ οὕτω ἀποδείκνυται ἰσχυρότερον. Καθ' ὅσον δ' ἀντελήφθημεν, δὲν κατέδειξε, δὲν προσεπάθησε νὰ καταδείξῃ ἀδικαιολόγητον τὴν ἀπορίαν πῶς συμβιβάζεται ἀφ' ἑνὸς ἄρνησις τῆς ἐλευθερίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐκλογή. Εἶπε μόνον, ὅτι ἡ ἐκλογὴ εἶνε ἀποτέλεσμα «τοῦ ἀτομικοῦ χαρακτῆρος» ἑκάστου, ἐκλέγοντος τοῦτο καὶ ὄχι ἐκεῖνο τὸ αἴτιον. Καίτοι δέ, εἶπε, δὲν εἶνε πράξεώς τινος μόνος ὑπαίτιος ὁ «ἀτομικὸς χαρακτήρ», ἀλλὰ καὶ τὸ κατάρατον ἐκεῖνο ἐξωτερικὸν αἴτιον, ἐν τούτοις πρέπει νὰ ὑποστῇ καὶ αὐτὸς τὴν κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἀναμίξεώς του ποινήν. Ἐντεῦθεν ἡ εὐθύνη τοῦ ἀνθρώπου διὰ τὰς πράξεις του. Ἠρνήθη ὅμως «ἀτομικὸν χαρακτῆρα» εἰς τὰ παιδία καὶ τοὺς παράφρονας, οὓς διὰ τοῦτο ἐκήρυξεν ἐλευθέρους (δι' ἡμᾶς, τὸ ὁμολογοῦμεν, ἀκατανοήτως ἐξ ὅσων ἠκούσαμεν) συνεπῶς δὲ καὶ ποινικῶς ἀνευθύνους, ὡς ἐλευθέρους!

Λεπτομερεστέρα ἀνασκευή, τό γε νῦν ἔχον, δὲν εἶνε ἡμῖν δυνατή. Ἀλλὰ μία σειρὰ ἐρωτημάτων προβάλλει ἀναπόφευκτος. α') Ἀφοῦ τὸ πᾶν εἶνε ἀποτέλεσμα καὶ οὐδὲν ἄνευ αἰτίας, πῶς δικαιολογεῖται εὐθύνη τοῦ δυστυχοῦς «ἀτομικοῦ χαρακτῆρος», ὅστις καὶ αὐτὸς εἶνε ἀποτέλεσμα αἰτίας ἢ αἰτιῶν; Βαίνοντες ἀπὸ αἰτιῶν εἰς αἰτίας δὲν φθάνομεν εἰς τὸ μόνον λογικὸν πόρισμα, ὅτι μόνος ὁ Θεὸς εἶνε ὑπεύθυνος; β') Ἀφοῦ ἕκαστος ἔχει τὸν «ἀτομικὸν χαρακτῆρά του», κατὰ ποῖον μέτρον θὰ κριθῇ ὑπὸ τῶν ἄλλων; Τὸ δὲ κοινὸν μέτρον, ὁ Νόμος, κατὰ ποίαν δικαιολογίαν συνέχει ὁμοιομόρφως ὅλους τοὺς «ἀτομικοὺς χαρακτῆρας», ἕκαστον ἀνάλογον πρὸς τὰς ἰδιαιτέρας αἰτίας ὧν εἶνε τὸ ἀναγκαῖον ἀποτέλεσμα, κατὰ τὸν νόμον τῆς αἰτιότητος, ἔχοντα δῆθεν ἐντελῆ ἐφαρμογὴν καὶ ἐν τῷ ψυχικῷ βίῳ; γ') Ἀφοῦ δὲ διαμορφωθῇ αὐτὸς ὁ «ἀτομικὸς χαρακτήρ», μένει πλέον στάσιμος καὶ ἀμετάβλητος; Κατὰ ποίαν ὅμως τότε λογικὴν καὶ ἐμπειρίαν κηρύσσεται ἀπὸ ὡρισμένου σημείου εἰς χρεωκοπίαν ὁ νόμος τῆς αἰτιότητος; Ἐὰν δὲ κατὰ τοῦτον δὲν μείνῃ ὁ χαρακτὴρ στάσιμος καὶ ἀμετάβλητος, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι καὶ ἐπὶ διαφόρων ἀνθρώπων καὶ ἐπὶ ἑνὸς ἔτι κατὰ διαφόρους περιστάσεις διαφόρως ἐπιδρῶσι τὰ αὐτὰ αἴτια, **κατὰ τὸν νόμον τῆς αἰτιότητος**, ποία σκοπιμότης δύναται ν' ἀποδοθῇ εἰς τὴν νομοθεσίαν, ποίαν δὲ εὐθύνην νὰ ζητήσωμεν παρ' ἐκείνου, ὅστις ἔπαυσε νὰ ἔχῃ τὸν «ἀτομικὸν χαρακτῆρα», ὃν εἶχε παραβαίνων τὸν νόμον; Ἂν δὲ ἠθέλομεν καταργήσῃ τοὺς ποινικοὺς νόμους καὶ ἠθέλομεν ὁρίσῃ, ἵνα οἱ δικασταὶ κρίνωσι καὶ ἐπιβάλλωσι ποινὰς κατὰ λόγους σκοπιμότητος, ποῖοι ἀτομικοὶ χαρακτῆρες δικαστῶν θ' ἀπῃτοῦντο, πῶς θὰ διετηροῦντο οἱ αὐτοί, ποῖον δὲ θὰ εἶχον μέτρον διὰ τοὺς «ἀτομικοὺς χαρακτῆρας» τῶν δικαζομένων, καὶ κατὰ ποῖον τρόπον θὰ παρηκολουθοῦμεν τὰς μεταβολὰς τῶν χαρακτήρων δικαστῶν καὶ δικαζομένων καὶ ἐκτιόντων ποινάς; —Εἰς αὐτὰ τὰ ἄτοπα ἄγει ἡ κατάπληξις καὶ γοητεία ἐκ δῆθεν πρωτοτύπων θεωριῶν. Αὐτὴ εἶνε ἡ λογικὴ τοῦ ὑλισμοῦ.

Εὐστράτιος Κουλουμβάκης

ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΝΟΜΟΥ

ΠΕΡΙ ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Ἀξιότιμε κύριε συντάκτα,

Εἰς συμπλήρωσιν τῶν ἐν τῇ ἐπιστολιμαίᾳ διατριβῇ τῇ καταχωρισθείσῃ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 127 φύλλῳ τῆς «Δικαιοσύνης» διαληφθέντων περὶ τοῦ νεωτέρου περὶ δικηγορικῶν τελῶν νόμου ἐπιτρέψατέ μοι νὰ ἐπισυνάψω τὰ ἑξῆς:

Ἐν σελ. 78 τοῦ Α' τόμου τῆς ς' ἐκδόσεως τοῦ Ἐγχειριδίου ἐγράφομεν ὅτι ἰσχύει ὡσαύτως ἐν ταῖς Ἰονίοις Νήσοις, καίπερ μὴ εἰσαχθέντος εἰς αὐτὰς τοῦ ρωμ. δικαίου, ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ συμφώνου περὶ ποσοστοῦ τῆς δίκης (pactum de quota litis) κατ' ἀκολουθίαν τῆς διατ. τοῦ ἄρθρου 1398 τοῦ Ἰονίου ἀστ. κώδικος, ἥτις, ἀπαγορεύουσα τὴν ἐκχώρησιν τοῖς δικηγόροις ***δικῶν, δικαιωμάτων καὶ ἐπιδίκων ὑποθέσεων***, κατὰ μείζονα λόγον ἀπαγορεύει καὶ τὴν ἀντὶ ἀμοιβῆς ἐκχώρησιν τῆς δίκης, ἣν ὁ δικηγόρος ὑπερασπίζει. Οὕτως ἡρμηνεύθη καὶ ἐν Γαλλίᾳ ἡ ἀντίστοιχος διάτ. τοῦ ἄρθρου 1597 τοῦ γαλλικοῦ κώδικος. Garsonnet I, § 103, σελ. 412. Ἴδε καὶ Glasson Precis de proc. civ. I, σελ. 84. Ἀλλ' ὁ νεώτερος νόμος, ὅστις, ὡς ἐν τῇ προηγουμένῃ ἐπιστολῇ μου διὰ μακρῶν διέλαβον, κατήργησε τὰς περὶ ἀπαγορεύσεως τῆς ἐργολαβίας τῆς δίκης καὶ τοῦ συμφώνου περὶ ποσοστοῦ τῆς δίκης (pactum de quota litis) διατάξεις, δὲν κατήργησε τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 1398 τοῦ ἰονίου κώδικος, διότι ἡ διάταξις αὕτη, εἰδικὴ οὖσα ἐπὶ ἐκχωρήσεως, ἀπαγορεύει τοῖς δικηγόροις πάσης ἐπιδίκου ἀπαιτήσεως τὴν ἐκχώρησιν, ὡς τοιαύτη δὲ δὲν κατηργήθη ὑπὸ τοῦ ὅλως γενικοῦ περὶ δικηγορικῶν τελῶν νεωτέρου νόμου (lex posterior generalis non derogat priori speciali)[1].

Τούτου οὕτως ἔχοντος, ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ἐν τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι ἰσχύοντα, δίδοται τῷ δικηγόρῳ νὰ διατάξῃ τὰ τῆς ἀμοιβῆς αὐτοῦ, διὰ συμβάσεως πρὸς τὸν ἴδιον πελάτην κατὰ πάντα ἄλλον τρόπον πλὴν δι' ἐκχωρήσεως ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει τῆς ἐπιδίκου ἀπαιτήσεως. Καὶ ἐν Γαλλίᾳ τὸ διάταγμα (ordonnance) τῆς 20 Νοεμβρ. 1822, ὅπερ ἔδωκε τοῖς δικηγόροις (avocats) τὸ συμβάλλεσθαι ἐλευθέρως τοῖς ἰδίοις πελάταις περὶ τῆς ὀφειλομένης αὐτοῖς ἀμοιβῆς, ὡς πάντες οἱ γάλλοι νομικοὶ ἀποφαίνονται, δὲν κατήργησε τὴν διάτ. τοῦ ἄρθρ. 1597 τοῦ ἀστ. κώδικος, ἐφ' ᾧ καὶ νῦν ἐν Γαλλίᾳ ἀπαγορεύται τοῖς δικηγόροις τὸ συνομολογεῖν: τὸ pactum de quota litis. Garsonnet ἐνθ' ἀνωτ. Glasson σελ. 83, Bonfils § 208 καὶ 216.

Ἡ παραγραφὴ τῆς ἀξιώσεως τῶν δικηγόρων ἐπὶ καταβολῇ τῆς ὀφειλομένης ἀμοιβῆς εἶναι ἐν ταῖς Ἰονίοις Νήσοις κατὰ τὴν διάτ. τοῦ ἄρθρ. 2103 τοῦ ἰονίου κώδικος ἑξάμηνος, ἐν δὲ τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι κατὰ τὸν γενικὸν κανόνα τοῦ ρωμ. δικαίου, μήπω νομοθετηθέντος τοῦ θεσμοῦ τῶν βραχυπροθέσμων παραγραφῶν,[2] τριακονταετής,[3] ὡς ἐν τῷ ἐγχειριδ. § 21, σημ. 10, σελ. 104 ἐσημειωσάμεθα.

Καὶ πρὸ τοῦ νεωτέρου νόμου, καίπερ σιγῶντος τοῦ ὀργανισμοῦ τῶν δικαστηρίων, ὑπὸ τῆς νομολογίας, κατ' ἀκολουθίαν τῆς διατ. τοῦ ἄρθρ. 235 τῆς πολιτ. δικονομίας, ἐδίδετο ἀνακοπὴ τῆς πράξεως τοῦ προέδρου ἢ τοῦ εἰρηνοδίκου, δι' ἧς ἀπέφαινεν εἰσπράξιμα τὰ δικηγορικὰ τέλη. Ὀργ. δικαστ. ἄρθρ. 242 καὶ 243. Ἴδε περὶ τούτου τὰ ὑπ' ἐμοῦ ἐν σελ. 103 τῆς ς' ἐκδόσεως τοῦ ἐγχειριδίου γεγραμμένα. Ὁ νεώτερος νόμος ἐν ἄρθρ. 2 διαρρήδην ἔδωκε τὸ τῆς ἀνακοπῆς ἐν τῇ εὐρείᾳ τοῦ ὅρου ἐννοίᾳ δικαίωμα τοῦτο τῷ τε δικηγόρῳ καὶ τῷ πελάτῃ αὐτοῦ· ὥρισε δ' ἅμα ὅτι τὸ δικαστήριον ἢ ὁ πρόεδρος, εἰς οὓς εἰσάγεται ἡ ἀνακοπή, ἀποφαίνονται ἀνεκκλήτως, ἐν ᾧ κατὰ τὰ πρὸ τοῦ νεωτέρου νόμου κρατοῦντα, μηδεμιᾶς ὑπαρχούσης ἀπαγορευτικῆς διατάξεως, ἡ ἀπόφασις τοῦ πρωτοδικείου ἦτο ἐκκλητή. Πρβλ. ἐγχειρίδ. σελ. 104. Ἀλλ' ἂν μὴ προσῆλθεν ὁ ἕτερος τῶν ἀντιδίκων κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς συζητήσεως τῆς ἀνακοπῆς, ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς ἀνακοπῆς (ὡς ἐνδίκου μέσου) τῆς κατ' ἐρήμην ἐκδοθείσης ἀποφάσεως; Τὸ ζήτημα ἐπιλυτέον καταφατικῶς, διότι, ὡς ἐγράψαμεν ἐν τῷ Ἐγχειριδίῳ τόμ. Γ', § 226, σημ. 5 «τῶν τακτικῶν ἐνδίκων μέσων ἡ χρῆσις εἶνε κανονική, ἐφ' ᾧ καὶ δίδοται αὕτη καὶ ἐν αἷς περιστάσεσι μὴ ρητῶς ὁ νόμος διδῷ, ἀπαγορεύεται δὲ ἐν αἷς ρητῶς ὁ νόμος ἀπαγορεύει»· ἀλλὰ τοιαύτην ἀπαγόρευσιν ὁ νόμος δὲν περιέχει. Ἴδε καὶ τοὺς ἐν τῇ σημειώσει ταύτῃ μνημονευομένους συγγραφεῖς.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 18 Μαρτίου 1909.

Διατελῶ μεθ' ὑπολήψεως

Μ. Γ. Λιβαδᾶς

1. Σημειωτέον ὅτι ἡ διάταξις αὕτη τοῦ ἄρθρ. 1597 τοῦ γαλλ. κώδικος ἀπαγορεύει τὴν ἐκχώρησιν τοῖς δικηγόροις μόνον τῶν δικῶν κτλ. τῆς ἁρμοδιότητος τοῦ δικαστηρίου, οὗ ἐν τῇ περιφερείᾳ ἐνασκοῦσι τὴν λειτουργίαν αὐτῶν (πρβλ. ἰταλ. κώδ. ἄρθρ. 1458)· ἀλλ' ὁ περιορισμὸς οὗτος δὲν περιελήφθη ἐν τῷ ἰονίῳ κώδικι.

2. Κατὰ τὴν διάτ. τοῦ ἄρθρ. 2272 τοῦ γαλλ. κώδ. ἡ παραγραφὴ εἶνε διετής, κατὰ δὲ τὴν τοῦ ἄρθρου 2140 τοῦ ἰταλ. κώδ. τριετής. Ἀλλ' ἡ διετὴς παραγραφὴ κατὰ τὸν γαλλ. κώδικα ἰσχύει ἐπὶ τῆς ἀξιώσεως καταβολῆς τῆς ἀμοιβῆς τῶν δικογράφων, (avoués) οὐχὶ δὲ καὶ ἐπὶ τῆς τῶν δικηγόρων (avocats), ἥτις εἶνε τριακονταετής. Ἴδε τὰ ἐν τῷ Ἐγχειριδίῳ § 21, σημ. 10, σελ. 104 ὑπ' ἐμοῦ γεγραμμένα, ἔτι δὲ Bonfils § § 208, 24, Troplong Prescription 982. Garsonnet I, § 103.

3. Ἀνηγγελθη ὑπὸ τῶν ἐφημερίδων ὅτι ὁ τέως ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης ὑπουργὸς κ. Στεφάνου ἐμελέτα νὰ εἰσαγάγῃ εἰς τὴν Βουλὴν νομοσχέδιον περὶ βραχυπροθέσμων παραγραφῶν. Ἀγνοοῦμεν ἂν τῷ ὄντι εἰσήγαγε τοιοῦτον νομοσχέδιον ὁ κ. Ὑπουργός· τοῦτο δὲ μόνον γινώσκομεν, ὅτι ὅμοιον νομοσχέδιον εἶχεν εἰσαγάγει πρὸ δύο καὶ εἴκοσιν ἐτῶν ὁ τότε ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης ὑπουργὸς κ. Δραγούμης.

Η ΑΛΛΗ ΑΠΟΨΙΣ

Ἐνομιμοποιήθη ἡ ἐργολαβία δίκης;

Τὸ ζήτημα, ἂν κατηργήθησαν αἱ διατάξεις τοῦ ρωμ. δικ. περὶ ἐργολαβίας δίκης, ἂν εἰς τὴν κατὰ τὸν νέον νόμον «ἀμοιβὴν» περιλαμβάνεται καὶ τὸ «ἐργολαβικὸν κέρδος», ζήτημα, τὸ ὁποῖον ἔλυσαν καταφατικῶς ἀμφότεροι οἱ διαπρεπεῖς δικονομολόγοι εἰς τὸ τελευταῖον φύλλον τῆς «Δικαιοσύνης», δὲν θὰ θίξωμεν ἐν τοῖς ἑπομένοις, καίτοι δύναται νὰ ἔχῃ τις πολλὰς ἀντιρρήσεις κατὰ τῆς λύσεως ταύτης.

Τὸ ἐξεταστέον εἶνε, ἄν, παρὰ τὴν κατάργησιν τυχὸν τῶν περὶ ἐργολαβίας δίκης διατάξεων, δὲν ὑπάρχῃ ἄλλος τις φραγμὸς κατ' αὐτῆς.

*

Τί συμβιβάζεται πρὸς τὰ χρηστὰ ἤθη καὶ τί ἀντίκειται πρὸς αὐτὰ καθορίζει ἡ κοινωνικὴ ἑκάστοτε περὶ ἠθικῆς ἀντίληψις, διαφέρουσα κατὰ τόπον καὶ χρόνον. Ὁ νομοθέτης ἀρκεῖται εἰς γενικὴν διάταξιν περὶ ἀκυρότητος τῶν ἀνηθίκων δικαιοπραξιῶν (πρβ. παρ' ἡμῖν Β. 43, 1,24. Β. 43,6,4. C. 8,38,4. D. 45,1, 26 κτλ.), ἔργον δὲ τοῦ δικαστοῦ εἶνε ἡ εἰς τὴν ἀκυρότητα ταύτην ἀναλόγως τῆς κοινωνικῆς ἀντιλήψεως καὶ τῶν συντρεχουσῶν περιστάσεων ὑπαγωγὴ δικαιοπραξίας τινός.

Ἡ δὲ κατάργησις νόμου ἀπαγορεύοντος πρᾶξιν κατὰ τὴν κοινὴν συνείδησιν τυχὸν ἀνήθικον, δὲν καθιστᾷ αὐτὴν ἠθικήν. Οὕτως ἡ κατάργησις τοῦ ὁρίου τοῦ συμβατικοῦ τόκου δὲν ἠθικοποίησε τὴν τοκογλυφίαν, ἀλλ' ὀρθότατα ἐδέχθη ἡ νομολογία, ὅτι ἀντίκειται εἰς τὰ χρηστὰ ἤθη, καὶ ὡς τοιαύτη εἶνε ἄκυρος, ἡ συμφωνία περὶ τόκου πέραν τοῦ ὑποδεικνυομένου ὑπὸ τῆς ἠθικῆς ὁρίου.

Ἐν προκειμένῳ λοιπὸν ἡ ἐργολαβία δίκης, παρὰ τὴν ἄρσιν τυχὸν τῆς ἀπαγορευτικῆς αὐτῆς διατάξεως, ἔσται ἄκυρος, ἂν κατὰ τὴν κοινὴν συνείδησιν εἶνε ἀνήθικος. Δεῖται ἄρα ἐξετάσεως τὸ πραγματικὸν ζήτημα, ἂν ἡ ἐργολαβία δίκης ἀντιβαίνῃ εἰς τὰ χρηστὰ ἤθη..

*

Α. — Ἡ συμβατικὴ ἐλευθερία ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τοῦ ἐνοχικοῦ δικαίου. Ἐπιτρέπουσα ἑκάστῳ τὴν παντὶ σθένει ἐπιδίωξιν τοῦ ἰδίου συμφέροντος, ἐντείνει τὰς δυνάμεις αὐτοῦ καὶ προάγει τὰς συναλλαγάς. Περικλείει ὅμως κινδύνους ἡ ἐλευθερία αὕτη, ὅταν ἡ θέσις τῶν συμβαλλομένων εἶνε ἄνισος, ἤτοι ὅταν ὁ ἕτερος ἐξ αὐτῶν εὑρίσκεται ἐν ἀνάγκῃ, ἀπειρίᾳ ἢ ἐπιπολαιότητι. Ἡ ἐκμετάλλευσις τῆς καταστάσεως ταύτης ὑπὸ τοῦ ἰσχυροτέρου συμβαλλομένου ἀποτελεῖ πρᾶξιν ἠθικῶς τε καὶ οἰκονομικῶς ἀποκρουστέαν. Προνοοῦσαι ἑκάστοτε περὶ τοῦ κακοῦ τούτου αἱ διάφοροι νομοθεσίαι, ἔταξαν ὅριον συμβατικοῦ τόκου, ἐθέσπισαν τὴν ὑπέρογκον βλάβην, τὸν Ἀναστασιανὸν Νόμον, ὥρισαν — τινὲς τῶν νεωτέρων νομοθεσιῶν — περιορισμοὺς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς μισθώσεως τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ ἐργάτου, λ. χ. ὅριον ἐργασίμων ὡρῶν κτλ. (πρβλ. Dernburg, Pandekten II, § 16. II καὶ § 16α, Windscheid-Kipp, Pand. § 314,3).

Ἐὰν ὁ νομοθέτης εἶχεν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν ἀκρίβειαν τῆς δικαστικῆς κρίσεως, βεβαίως δὲν θὰ ἔτασσε τοὺς περιορισμοὺς τούτους, ἀλλὰ θὰ ἠρκεῖτο εἰς τὴν γενικὴν αὐτοῦ διάταξιν περὶ ἀκυρότητος τῶν ἀνηθίκων δικαιοπραξιῶν, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ὑπῆγεν ὁ δικαστὴς ἀναλόγως τῶν συγκεκριμένων περιστάσεων τὰς συμβάσεις, δι' ὧν ὁ εἷς τῶν συμβαλλομένων ἐκμεταλλεύεται ἀνίσως τὸν ἕτερον. Λ. χ. ἀγορὰ πράγματος κάτω τοῦ $^1/_2$ τῆς ἀξίας του ἐνδεχόμενον εἴς τινας περιστάσεις νὰ μὴ εἶνε ἐπιλήψιμος, τοὐναντίον δὲ νὰ ἐνέχῃ ἐκμετάλλευσιν ἡ εἰς τὰ $^3/_4$ τῆς ἀξίας ἀγορὰ εἰς εἰς ἄλλας περιστάσεις.

Κατὰ ταῦτα τὸ ἰδανικὸν θὰ ἦτο πλήρης μὲν ἐλευθερία τῶν συναλλαγῶν, ἡ ἀκυρότης ὅμως αὐτῶν ἕνεκεν ἀνηθικότητος· ἀπὸ τῆς ἀπόψεως δὲ ταύτης καὶ *ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν* τῆς ἀκριβείας τῆς δικαστικῆς κρίσεως, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, ὅτι θὰ ἦτο ὀρθὴ καὶ ἡ κατάργησις τοῦ Ἀναστασιανοῦ Νόμου καὶ τῆς ὑπερόγκου βλάβης παρ' ἡμῖν.

Συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχὴν ταύτην ὑπῆγαγε τὸ ἄρθρον 138 τοῦ Γερμ. Ἀστ. Κώδ. εἰς τὰς ἀνηθίκους δικαιοπραξίας ἐνδεικτικῶς τὴν κατὰ τάνωτέρω ἐκμετάλλευσιν τῆς ἀνισότητος τοῦ ἑνὸς συμβαλλομένου ὑπὸ τοῦ ἄλλου, ὅστις συμφωνεῖ πρὸς ὄφελος ἑαυτοῦ ἢ τρίτου παροχάς, εὑρισκομένας εἰς μεγάλην δυσαναλογίαν πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ παροχήν.

Παρατηρητέον δὲ ὅτι τὸ ἄρθρον τοῦτο δύναται νὰ χρησιμεύσῃ καὶ εἰς τὸν Ἕλληνα δικαστὴν ὡς ὑπόδειγμα κατὰ τὸν χαρακτηρισμὸν κερδοσκοπικῆς τινος δικαιοπραξίας ὡς ἀνηθίκου. Περὶ τοῦ ἄρθρου τούτου πρβ. ἀντὶ ἄλλου Dernburg, Das bürg. Recht I § 126, ὅστις (αὐτ. § 128, I, 1, β) παρκδειγματικῶς λέγει ὅτι καὶ ἡ ἐνέχουσα ἐκμετάλλευσιν συμφωνία μεγάλης *ἀμοιβῆς* δικηγόρου ἢ ἰατροῦ εἶνε ἀνίσχυρος.

Καὶ ἤδη ἐρωτᾶται ἂν ἡ ἐργολαβία δίκης — ἀνεξαρτήτως συντρέχοντος τυχὸν κατὰ τὴν σύναψιν αὐτῆς δόλου, βίας ἢ πλάνης — ἀποτελῇ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην ἐκμετάλλευσιν τοῦ ἀσθενεστέρου ὑπὸ τοῦ ἰσχυροτέρου, ἂν ἀποτελῇ συνεπῶς ἀνήθικον συμφωνίαν.

Τοιαύτη ἐκμετάλλευσις δὲν παρατηρεῖται βεβαίως εἰς πᾶσαν ἐν γένει ἐργολαβίαν δίκης· οὕτω λ. χ. δὲν ὑπάρχει τοιαύτη, ὅταν ἔμπειρος καὶ πλούσιος διάδικος ἀναθέτῃ τὴν ὑπόθεσίν του εἰς δικηγόρον ἀντὶ ἐργολαβικῆς ἀμοιβῆς, γενναίας μὲν ἐν ἐπιτυχεῖ ἐκβάσει τῆς δίκης, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὑπερβολικῆς, ἐὰν μάλιστα ἡ ἔκβασις, ἡ διάρκεια καὶ δαπάναι τῆς δίκης δὲν δύνανται νὰ ὑπολογισθῶσιν ἐκ τῶν προτέρων. Ἀλλ' αἱ πλεῖσται τῶν περιπτώσεων ἐργολαβίας ἀποτελοῦσιν ἐκμετάλλευσιν ἀδαοῦς ἢ ἀπόρου πελάτου, ἀποδεχομένου ἀσυζητητὶ τοὺς ὑπὸ λερδοσκόπου δικηγόρου ἐπιβαλλομένους αὐτῷ ὅρους ἀμοιβῆς, σημαίνουσιν ὑπερβολικὸν ὄφελος, τὸ ὁποῖον ὁ δικηγόρος προσπορίζει εἰς ἑαυτόν, καταχρώμενος τῆς ἐπιπολαιότητος, τῆς ἀπειρίας ἢ τῆς ἀνάγκης τοῦ πελάτου.

Ἡ τοιαύτη ἐργολαβία ἀντιβαίνει προφανῶς εἰς τὴν σημερινὴν περὶ ἠθικῆς καὶ καλῆς πίστεως ἀντίληψιν τῆς κοινωνίας.

⁂

Β. — Ἀλλ' ἆρά γε *μόνον* ἡ περιέχουσα ἐκμετάλλευσιν τοῦ πελάτου ἐργολαβία εἶνε ἀνήθικος, οὐχὶ δὲ *γενικῶς πᾶσα ;*

Εἰς τὸν δικηγόρον, ἀποκλειστικῶς τεταγμένον ὑπὸ τῆς πολιτείας τὴν ὑπεράσπισιν τῶν διαδίκων, δὲν ἁρμόζει ἡ ἐξάρτησις τῆς ἀμοιβῆς του ἐκ τῆς ἐκβάσεως τῆς δίκης, ἡ σύναψις τυχηρᾶς κερδοσκοπικῆς συμβάσεως μετὰ τοῦ πελάτου ἐν τῇ ἀνασκήσει τόσον εὐγενοῦς καθήκοντος. Ἐν γένει αἱ τυχηραὶ συμβάσεις δὲν εἶνε πάντοτε ἀνεπίληπτοι καὶ ἰσχυραὶ (πρβ. Windscheid-Kipp, § 322), κατὰ μείζονα ὅμως λόγον προκειμένου περὶ δικηγόρου.

Ἕνεκα τῆς ἐξαρτήσεως τοῦ συμφωνουμένου κέρδους ἐκ τῆς ἐπιτυχίας τῆς δίκης, ὑποδαυλίζεται εἰς τὸν συνέταιρον τοῦ πελάτου δικηγόρον ἡ παντὶ σθένει ἐπιδίωξις τῆς ἐπιτυχίας ταύτης, διανοίγεται εἰς βάρος τοῦ ἀντιδίκου ἡ σκολιὰ ὁδὸς τῆς στρεψοδικίας. Οἱ λόγοι οὗτοι παρώρμησαν καὶ τοὺς Ρωμαίους ν' ἀπαγορεύσουν *ἀκόμη καὶ* δι' εἰδικῶν διατάξεων *ὡς ἀνήθικον* τὴν ἐργολαβίαν δίκης. Πρβ. Μομφερράτου, Ἐνοχ. § 185, Καλλιγᾶ, Ἐνοχ. § 445. D. 17, 1, 7 «...an eventum litium maioris pecuniae praemio *contra bonos mores* procurator redemerit». Ὁ δὲ Quintilianus, Inst. orat. II 12, 7, 11 χαρακτηρίζει τὴν ἐργολαβίαν δίκης ὡς «πειρατικὸν ἔθος».

⁂

Καὶ ὑπὸ τὴν δευτέραν ὅθεν ἔποψιν ταύτην ἡ ἐργολαβία δίκης δὲν ἀντέκειτο μόνον παρὰ Ρωμαίοις, δὲν ἀντίκειται μόνον παρ' ἄλλοις λαοῖς τῆς σήμερον εἰς τὰ χρηστὰ ἤθη, ἀλλὰ προσκρούει καὶ παρ' ἡμῖν εἰς τὴν περὶ ἠθικῆς ἀντίληψιν τῆς κοινωνίας καὶ ὡς τοιαύτη ἔσται ἄκυρος καὶ μετὰ τὸν νεαρὸν νόμον.

Ἀλέξ. Κ. Μυλωνᾶς
Δικηγόρος ἐν Ἀθήναις

ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΘΗΝΩΝ

Πρόσκλησις

Καλοῦνται τὰ μέλη τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου Ἀθηνῶν εἰς πρώτην τακτικὴν συνεδρίασιν τῇ 23ῃ Μαρτίου ἐ. ἔ. ἡμέραν Δευτέραν καὶ ὥραν 6ην μ. μ. ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Πρωτοδικείου.

Ἀντικείμενα τῆς συνεδριάσεως: 1) Ὁ κανονισμὸς τῆς εἰσφορᾶς τῶν μελῶν. 2) Ἀνακοινώσεις περὶ τῶν ἀναγκῶν τοῦ Συλλόγου, ἰδίᾳ δὲ τοῦ Καταστήματος καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ Κανονισμοῦ.

Ἀθήνησι 12 Μαρτίου 1909

Ὁ πρόεδρος
Κ. ΕΣΣΛΙΝ

Ὁ γραμματεὺς
ΤΙΜ. Ε. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

Γνωστοποιεῖται τοῖς κ. κ. Δικηγόροις καὶ παντὶ ἐνδιαφερομένῳ, ὅτι ἐργάσιμοι ὧραι τοῦ προσωρινοῦ γραφείου τοῦ Συλλόγου ἐν τῷ Πρωτοδικείῳ Ἀθηνῶν ὡρίσθησαν αἱ 11—12 π. μ. καὶ 5—6 μ. μ. ἑκάστης ἡμέρας πλὴν τῆς Κυριακῆς.

Ὁ πρόεδρος
Κ. ΕΣΣΛΙΝ

Ὁ γραμματεὺς
ΤΙΜ. Ε. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΖΗΤΗΜΑ

ΥΠΟΤΕΛΗΣ Ἢ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΣ;

Περίεργον ζήτημα ἀνακινεῖ ἡ κατωτέρω ἐπιστολὴ τοῦ γηραιοῦ ἐν Σύρῳ δικηγόρου καὶ Προέδρου τοῦ δικηγορικοῦ Συλλόγου Σύρου κ. ***Κωνστ. Σαλταμπάση.*** *Ἴσως εἴπῃ τις, ὅτι περὶ λέξεων μόνον πρόκειται καὶ ὅτι ἐκ τῆς μελλούσης νὰ ἐπικρατήσῃ λύσεως, οἱαδήποτε καὶ ἂν ᾖ αὕτη, ἡ οὐσία τοῦ πράγματος κατ' οὐδὲν εἶνε δυνατὸν νὰ μεταβληθῇ. Ἡ γνώμη ὅμως ἡμῶν, προκειμένου μάλιστα περὶ τοῦ μέλλοντος, εἶνε ὅτι ἀναμφιβόλως ἐκ τῆς λέξεως «εὐπειθέστατος» ἢ ἄλλης τινός, ἥτις πρόκειται νὰ τεθῇ ὑπὸ τὰ ἔγγραφα τῶν Συλλόγων πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τὰς ἄλλας δικαστικὰς ἀρχάς, δὲν πρόκειται νὰ ἐξαρτηθῇ ἡ ἀξιοπρέπεια τῶν Συλλόγων ἢ τὸ κῦρος αὐτῶν, οὐδεὶς ὅμως εἶνε θέσιν νὰ προΐδῃ ποίας συνεπείας ἐπὶ ἀναλόγων περιστάσεων δύναται νὰ ἔχῃ ἡ τοιαύτη ἢ τοιαύτη ἐν τῷ ἄνω ζητήματι ἑρμηνεία. Ἕνεκα τούτου, ἄξιον πολλῆς προσοχῆς θεωροῦμεν τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Κων. Σαλταμπάση διὰ τῆς κατωτέρω ἐπιστολῆς του τιθέμενον ζήτημα.*

Κύριε Συντάκτα,

Φιλοξενήσατε, παρακαλῶ, εἰς τὰς στήλας τῆς Δικαιοσύνης τὰ κατωτέρω. Τὸ θέμα δὲν στερεῖται σοβαρότητος, διότι κατὰ τὴν ἐπικρινομένην ἐγκύκλιον, οἱ προσωρινοὶ πρόεδροι τῶν δικηγορικῶν Συλλόγων, ἀναγγείλαντες πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης τὰ ἀποτελέσματα τῶν γενομένων ἀρχαιρεσιῶν, διεφώνησαν ὡς πρὸς τὸν τύπον τοῦ ἀναφέρεσθαι πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον. Ἤθελον παρακαλέσει τοὺς κ. κ. Προέδρους νὰ δημοσιεύσωσι τὰς γνώμας των διὰ τῆς ἐφημερίδος τῶν Δικηγόρων ἢ δι' ἄλλου τρόπου ἐκθέσωσι ταύτας, ὅπως μία εἰ δυνατόν, κρατήσῃ γνώμη.

Τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης δι' ἐγκυκλίου του ἀπὸ 28 Φεβρ. ἐ. ἔ. πρὸς τοὺς προέδρους τῶν δικηγορικῶν Συλλόγων, ἀξιοῖ ὅτι τὰ πρὸς τὸ ὑπουργεῖον ποῦτο ἔγγραφα τῶν Συλλόγων, δέον νὰ συντάσσωνται μὲ τὸν τύπον τῆς ὑποταγῆς τὸν διαγραφόμενον ἐν τῷ ἄρθρῳ 14 τοῦ ἀπὸ 3)15 Ἀπριλίου 1833 Διατάγματος. Στηρίζει δὲ τὴν γνώμην ταύτην ἡ ἐγκύκλιος ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 43 τοῦ περὶ δικηγορικῶν Συλλόγων νόμου λέγοντος, ὅτι ὁ Σύλλογος ἀναφέρεται διὰ τοῦ Προέδρου αὐτοῦ ἀπ' εὐθείας πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης καὶ πρὸς πάσας τὰς Δικαστικὰς Ἀρχάς, ἀλληλογραφεῖ δὲ πρὸς τὰς δικαστικὰς Ἀρχὰς ὡς ἀνεξάρτητος Ἀρχή». Ἐκ τῆς λέξεως δὲ «ἀναφέρεται», κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὴν λέξιν «ἀλληλογραφεῖ», προκύπτει, κατὰ τὴν ἐγκύκλιον, τὸ ἐν αὐτῇ συμπέρασμα.

Κατὰ τὴν γνώμην μου καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἄρθρου τὸ ὁποῖον ἡ ἐγκύκλιος ἐπικαλεῖται, ἀποδεικνύεται ἐσφαλμένη ἡ γνώμη αὕτη· διότι δι' αὐτοῦ ὁ Σύλλογος ἀναγνωρίζεται ὡς ἀνεξάρτητος ἀρχή. Ὡς τοιαύτη δὲ δὲν ὀφείλει νὰ φυλάττῃ τοὺς τύπους τῆς ὑποταγῆς καὶ νὰ ὑπογράφηται ὁ ἐκπροσωπῶν τὸν Σύλλογον Πρόεδρος «Εὐπειθέστατος». Ὁ Σύλλογος ἀναφέρεται κατὰ τὸ αὐτὸ ἄρθρον 43, οὐ μόνον πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον, ἀλλὰ καὶ πρὸς πάσας τὰς δικαστικὰς Ἀρχὰς μεθ' ὧν καὶ ἀλληλογραφεῖ ὡς ἀνεξάρτητος ἀρχή. Ὀφείλει ἄρα, κατὰ τὴν διδομένην διὰ τῆς ἐγκυκλίου ἑρμηνείαν, νὰ φυλάττῃ τὸν τύπον τῆς ὑποταγῆς καὶ πρὸς τὰς δικαστικὰς Ἀρχάς, ὅταν ἀναφέρηται πρὸς αὐτάς, οὐχὶ δὲ καὶ ὅταν ἀλληλογραφῇ.

Ἀναγνωρισθέντος ὑπὸ τοῦ νόμου, ὅτι ὁ δικηγορικὸς Σύλλογος ἀποτελεῖ ἰδίαν καὶ ἀνεξάρτητον ἀρχήν, δὲν δύναται νὰ διχοτομηθῇ ἡ ἀνεξαρτησία του, ἤτοι νὰ εἶνε ἀνεξάρτητος ἀλληλογραφῶν, οὐχὶ δὲ ἀναφερόμενος. Ὁ δικηγορικὸς Σύλλογος δὲν ἔχει οὔτε προϊσταμένους πρὸς τοὺς ὁποίας νὰ ὑποτάσσηται, οὔτε ὑφισταμένους οὓς νὰ διατάσσῃ. Κατὰ τὴν γνώμην δὲ τοῦ ἐπιφανεστάτου δικηγόρου τῆς Γαλλίας Berryer, ὁ δικηγορικὸς Σύλλογος δὲν ἔχει οὔτε ὑπηρέτας οὔτε κυρίους.

Ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ Διατάγματος τοῦ 1833 προκύπτει τὸ ἐσφαλμένον τῆς ἐγκυκλίου· τὸ ἄρθρον 14 αὐτοῦ λέγει: Αἱ ὑπάλληλοι ἀρχαὶ εἰς τὰς ἀναφοράς των, καθὼς καὶ οἱ ἰδιῶται εἰς τὰς παραστάσεις ἢ αἰτήσεις των θέλουν φυλάττει τοὺς τύπους τῆς ὑποταγῆς. Ὁ Δικηγορικὸς Σύλλογος ὅμως οὔτε ὑπάλληλος ἀρχὴ εἶνε, οὔτε ἰδιώτης, ὥστε νὰ γράφῃ κατὰ τὸ ἐν τῷ Διατάγματι ὑπόδειγμα «Πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Βασιλικὴν Γραμματείαν».

Ἑρμούπολις 18 Μαρτίου 1909

Κωνστ. Σαλταμπάσης
Πρόεδρος τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου Σύρου

Αἱ στῆλαι τῆς «Δικαιοσύνης» εἶνε εἰς τὴν διάθεσιν παντὸς δικηγόρου, δικαστοῦ ἢ ἄλλου δικαστικοῦ προσώπου, εὑρισκομένου εἰς τὴν ἀνάγκην ἢ ἐπιθυμοῦντος νὰ ἀνακινήσῃ πᾶν ἐν γένει ζήτημα σχετιζόμενον μὲ τὴν ἀπονομὴν τοῦ δικαίου.

Παράλειψις.

Ὁ Δικηγορικὸς Σύλλογος Ἀθηνῶν, ὁ καταστὰς τυπικῶς ἄρτιος διὰ τῶν προσφάτων ἀρχαιρεσιῶν, ἀπόλυτος ὑπάρχει ἀνάγκη, κατὰ τὰς πρώτας μάλιστα τοῦ βίου του ἡμέρας, νὰ παρίσταται καὶ οὐσιαστικῶς ἄρτιος, εἴτε ἐν τῇ ἐνασκήσει τῶν δικαιωμάτων του εἴτε ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῶν ὑποχρεώσεών του. Ἐκλήθη ἐκ τοῦ νόμου οὐχὶ μόνον τιμητής, ἀλλὰ καὶ διδάσκαλος, τὴν σύστασίν του δὲ πάντες ἐχαιρετίσαμεν ὡς τὴν ἀνατολὴν νέας ζωῆς, ἣν ἐκαλεῖτο νὰ ἐμφυσήσῃ εἰς τὰ δικηγορικὰ ἤθη καὶ τὰς ἐπαγγελματικὰς συνηθείας. Διατελοῦμεν ἐν πλήρει γνώσει, ὅτι οὐδεμία πρόοδος εἶνε δυνατὸν νὰ εἶνε τόσον ἁλματική, ὥστε διὰ μαγικῆς τρόπον τινὰ ράβδου νὰ ἐπέλθῃ ἀποτόμως ἡ κατάλυσις ἑνὸς καθεστῶτος καὶ ἡ ἀναστήλωσις ἑνὸς ἄλλου, διὰ τοῦτο δὲ ἀκριβῶς τὴν μεταβολήν, ἣν διὰ τοῦ θεσμοῦ τῶν δικηγορικῶν συλλόγων ἐφαντάσθημεν, τὴν ἀναμένομεν νὰ ἐκδηλοῦται μικρὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἀπὸ τῶν ἀσημάντων μέχρι τῆς σήμερον θεωρουμένων μέχρι τῶν σοβαρωτέρων. Ἀτυχῶς εἰς τὰ πρῶτά του δημοσιώτερά πως βήματα ὁ δικηγορικὸς Σύλλογος Ἀθηνῶν ἐδειχθη πιστὸς τηρητὴς τοῦ παρελθόντος. Καθ' ἣν στιγμὴν τὸ δικαστικὸν σῶμα τῶν Ἀθηνῶν συνώδευε τὸν νεκρὸν τοῦ Πρωτοδίκου Ἀριστείδου Λιγδοπούλου, ὁ δικηγορικὸς Σύλλογος Ἀθηνῶν, ἀρκεσθεὶς ἴσως εἰς ἕνα στέφανον, ὃν κοινῷ ἐράνῳ, ὡς ἄτομα, οἱ δικηγόροι Ἀθηνῶν κατέθεσαν, ὑπέλαβεν ὅτι οὐδεμίαν ὑπέχει ὑποχρέωσιν ὅπως καὶ ἐπισημότερον εἴτε δι' ὁλοκλήρου τοῦ συμβουλίου του εἴτε καθ' οἱονδήποτε ἄλλον τρόπον ἐκπρσωπηθῇ ἐν τῇ ἐκφορᾷ. Λέγομεν δὲ ὅτι ὑπέλαβεν ὅτι δὲν ὑπέχει τοιαύτην ὑποχρέωσιν ἵνα μὴ εἴπωμεν ὅτι δὲν συνέπεσε νὰ σκεφθῇ περὶ τοιαύτης τινὸς ἐνεργείας ὡς περὶ ὑποχρεώσεως. Καὶ ἐν τούτῳ ἀκριβῶς τῷ σημείῳ θεωροῦμεν λυπηρὸν τὸ φαινόμενον, διότι, ἐπαναλαμβάνομεν, ἀξιοῦμεν τὸν Σύλλογον δρῶντα ἐν πάσῃ κινήσει, καθ' ἣν ἡ δρᾶσίς του παρίσταται ὡς ἀναγκαία.

Ἐν τῇ ἐκρήξει του μόλις ἦτο τὸ μέγα κῦμα, συνέπεια τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν ἡ πρόσφατος Κυβερνητικὴ μεταβολὴ καὶ ὁ κ. **Α. Φέλων,**

Ἐς Πρυτανεῖον.

ὁ ἐπὶ τριετίαν περίπου παραθερίζων τρόπον τινὰ ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Δικαιοσύνης, ὅπου, ὡς ἡ τότε Ἐφημερὶς τῆς Κυβερνήσεως διεκήρυττεν, ἐπρόκειτο νὰ μετέλθῃ τὸν Γενικὸν Γραμματέα, ἐκπλεύσας μὲ οὔριον ἄνεμον ἀπὸ τὴν ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἄνετον ταύτην διαμονήν του, προσωρμίζετο εἰς ἄλλην χειμερινὴν καὶ θερινὴν συγχρόνως ἔπαυλιν, ἡ ὁποία φέρει τὸ γοητεῦον ὄνομα **Ἐλεγκτικὸν Συνέδριον**, ὅπου ὡς πάρεδρος πλέον ἐλεγκτὴς ἔσχε τὴν ἐθελοθυσίαν νὰ συνεχίσῃ τὴν ὑπὲρ τῶν κοινῶν τῆς πατρίδος δρᾶσίν του μὲ τὴν ἐπιφύλαξιν, ἂν οἱ ἄνεμοι συμπέσουν ποτὲ καὶ πάλιν οὔριοι, νὰ ὑποβληθῇ καὶ εἰς τὴν ἄλλην ἀκόμη θυσίαν, τοῦ νὰ ἐξυπηρετήσῃ τῆς αὐτῆς πατρίδος τὰ κοινὰ καὶ ὡς Ἐλεγκτής, τίς οἶδε δὲ καὶ ὡς Πρόεδρος.

Ἡμεῖς εὐχόμεθα εἰς τὸν ὅλον νεῦρα, ἐξόχου δραστηριότητος, ἀνώτερον ὑπάλληλον, μακροημέρευσιν καὶ ὁμοίαν ἐπιτυχίαν ἐν τῷ νέῳ τούτῳ σταδίῳ του, ἀδιάφορον ἂν ἡ Δικαιοσύνη, ἐπὶ τῶν κεράτων τῆς ὁποίας ἐπὶ τόσον χρόνον ἐκαθέσθη, οὔτε καθεσθέντα τὸν εἶχεν ἀντιληφθῇ οὔτε ἀπερχόμενον ἤδη τὸν ἀντιλαμβάνεται.

Διὰ νὰ μὴ λείψῃ καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ περίπτωσις τῆς ἐφαρμογῆς τῆς μεθόδου τῆς ἀνωνυμίας, σημειοῦμεν, ὅτι εἰς τὸν Πρόεδρον τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου

Καὶ ἀνώνυμος.

Ἀθηνῶν ἀπεστάλη, ἐν εἴδει καταγγελίας κατὰ δικηγόρου, ἐπιστολὴ ἀνώνυμος!

Τὸ πρᾶγμα, ἀνάξιον καθ' ἑαυτὸ προσοχῆς, ἢ μᾶλλον ἱκανὸν νὰ προκαλέσῃ τὴν βδελυγμίαν, ἔπρεπε πάντως ν' ἀπασχολήσῃ τὸ Συμβούλιον τοῦ Συλλόγου, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι τῶν πειθαρχικῶν παραβάσεων δικαιοῦται καὶ αὐτεπαγγέλτως νὰ ἐπιλαμβάνεται τὸ Συμβούλιον. Τὸ ζήτημα, ὅπερ εἰδικῶς εἰσήχθη εἰς τὸ Συμβούλιον, ἐλύθη, ληφθείσης τῆς ἀποφάσεως ὅτι οὐδεμία καταγγελία θὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἂν μὴ φέρῃ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ ἀδικηθέντος.

Χαριτωμένος λογογράφος καὶ νεωτεριστὴς δημοσιογράφος καὶ κοινωνιστὴς ἰδεολόγος καὶ ὑγιεινολόγος νεωτεριστὴς θὰ παρέμενε πάντοτε ὁ κ. Πλάτων Δρακούλης καὶ ἂν ἀκόμη δὲν προέβαινεν εἰς τὴν διάλεξίν του ἐν τῷ Παρνασσῷ κατὰ τὴν παρελθοῦσαν Τετάρτην, ἀπὸ τὴν ὁποίαν οὔτε αὐτὸς ἐκέρδησέ τι, ἀλλ' οὔτε, ἀτυχῶς, καὶ τὸ ἀκροατήριόν του, ἐκτὸς ἂν ὑποτεθῇ ὅτι ὁ εἰς ἄλλα ἴσως βαθύτερος δημοσιογράφος ἐπεζήτησε καὶ δάφνας causeur.

Ὁ κ. Πλάτων Δρακούλης

Δὲν θέλομεν νὰ εἴπωμεν ὅτι ὑπετίμησε τὸ ἀκροατήριόν του, ἢ ὅτι αὐτὸς ὑπέστη τὰς ἐκπλήξεις νεοπλούτου τρόπον τινὰ ἐν ταῖς θεωρίαις ἃς ἀπεπειράθη οὐχὶ νὰ ἀναπτύξῃ ἀλλὰ μόλις νὰ καταριθμήσῃ, πάντως ὅμως ἔχομεν τὴν ὑποχρέωσιν, ἐκδούλευσιν κατὰ τοῦτο φρονοῦντες ὅτι παρέχομεν εἰς τὸν ἀγαπητὸν ἐν τῇ ξένῃ Ἕλληνα δημοσιογράφον, νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι οὔτε ὅσα μετὰ τόσης αὐθεντίας ἀπὸ τοῦ βήματός του καὶ ἀπὸ στήθους ἐξήγγειλε, φέρουν τὴν σφραγίδα τῆς βαθύτητος, ἡ ὁποία πάντως εἶνε χρήσιμος, οὔτε καὶ τὰ ἐξαγγελθέντα διέκρινεν ὁ συνειρμός, ὁ ἐπίσης ἀναγκαῖος.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὁ κ. Πλάτων Δρακούλης παραμένει εἰς τὰ βλέμματα ὅλων ὅσοι τὸν ἤκουσαν καὶ τῶν ἄλλων οἵτινες ἀπὸ ἐτῶν τὸν ἀναγινώσκουν ὁ κῆρυξ τῶν νέων κοινωνικῶν κινήσεων, τὰς ὁποίας παρακολουθεῖ ἔστω καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν. Ἀκριβῶς δὲ διὰ τοῦτο ἐπερίττευεν ἐντελῶς αὐτὸς ὁ ἴδιος νὰ ἐπιδιώξῃ ἀπὸ τοῦ βήματος ἑνὸς συλλόγου τὴν περὶ τούτου ἀπόδειξιν.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Διὰ τὸ ἁπλοϊκὸν τοῦ πράγματος παραθέτομεν τὴν κατωτέρω ἐπιστολήν, ἥτις μεγίστην ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν τῆς στρεβλότητος ἣν ὑπέστη ὁ νομικὸς νοῦς ἀπὸ τὸ Ρωμαϊκὸν Δίκαιον καὶ τὴν Πολιτικὴν Δικονομίαν.

Ἀξιότιμε κ. συντάκτα.

Λαμβάνων τὸ θάρρος νὰ ζητήσω παρὰ τῆς φίλης «Δικαιοσύνης» τὴν ἐν ταῖς στήλαις αὐτῆς φιλοξενίαν τῶν ὀλίγων τούτων γραμμῶν, ἐρωτῶ δι' αὐτῶν πάντας τοὺς κ. κ. Συναδέλφους ἀναγνώστας

της ποίαν ἔχουσι γνώμην ἐπὶ τοῦ ἑξῆς ζητήματος:

»Δικαστικὸς κλητήρ, προβαίνων εἰς ἀναγκαστικὴν κατάσχεσιν κινητῶν πραγμάτων περιεχομένων ἐν ἀνοικτῷ κιβωτίῳ, ἀνακαλύπτει, πρώτιστον πάντων ἐν αὐτῷ ποσὸν χρηματικὸν ὑπερκαλύπτον τὴν δι' ἣν ἡ κατάσχεσις ἀπαίτησιν. Τί δέον νὰ πράξῃ ὁ κλητὴρ καὶ ποία, ἐν γένει, ἡ περαιτέρω πορεία τῆς ἐκτελέσεως;»

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 14 Μαρτίου 1909.

Μεθ' ὑπολήψεως ἄκρας

Ὁ Κάππα.

Σ. Δ. Ἀπλούστατα, νὰ παραλάβῃ τὸ ποσόν, ὅπερ διὰ τοῦ ἐπὶ τοῦ πλειστηριασμοῦ ὑπαλλήλου θὰ κατατεθῇ εἰς τὸ ταμεῖον, ὅπως μετὰ τὴν κατάθεσιν ἀρχίσῃ ἡ διαδικασία τοῦ πίνακος τῆς κατατάξεως (ὅρα καὶ στοιχειώδη λογικὴν σελ 1η στῖχος 1ος).

ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ πεπειραμένος, ἄξιος πάσης ἐμπιστοσύνης, δυνάμενος δὲ ὡς ἐκ τῆς μορφώσεως καὶ τῆς πείρας του καὶ νὰ διευθύνῃ δικηγορικὸν γραφεῖον, ζητεῖ θέσιν παρὰ δικηγορικῷ γραφείῳ ἐν Ἀθήναις.

ΤΟ ΕΝΤΕΥΚΤΗΡΙΟΝ

Τὸ ζήτημα τοῦ ἐντευκτηρίου τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου Ἀθηνῶν ἀπασχολεῖ εὐθὺς ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν ὁλόκληρον τὸ σῶμα, ὅπερ διὰ τῆς ἱδρύσεως εὐπρεποῦς κέντρου συναντήσεως διαβλέπει πληρούμενον ἕνα τῶν κυριωτέρων σκοπῶν τοῦ Συλλόγου. Ἀτυχῶς ὅμως ἡ ἀνεπάρκεια τῶν χρηματικῶν πόρων ἀποτελεῖ σκόπελον κατὰ κυριολεξίαν, ὅστις πολλὰς ἐμπνέει ὑπονοίας μήπως εὑρισκόμεθα πρὸ ναυαγίου τῆς ἰδέας. Ἡ διὰ τοῦ νόμου ὁριζομένη ὑποχρεωτικὴ εἰσφορά, καὶ εἰς τὸ ἀνώτατον ἂν καθορισθῇ ὅριον, μόλις θὰ ἐπαρκέσῃ διὰ τὰς ἄλλας ἀνάγκας τοῦ Συλλόγου, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ ἐκ ταύτης ποσὸν κατ' οὐδένα ὑπολογισμὸν εἶνε δυνατὸν νὰ ὑπερβῇ τὰς 3,500 μέχρι 4,000 δραχμάς, ἐνῷ διὰ τὴν ἵδρυσιν καὶ συντήρησιν εὐπρεποῦς πως ἐντευκτηρίου λίαν ἀμφίβολον εἶνε ἂν θὰ ἐξαρκέσῃ τὸ ποσὸν τῶν 7 ἢ 8 χιλ. δραχμῶν, ὅπερ ποσὸν ὁλόκληρον πρέπει νὰ ἐξευρεθῇ ἔξω τῶν τακτικῶν πόρων τοῦ Συλλόγου.

Πρὸς τοῦτο ἡ κρατήσασα ἐν τῷ Συμβουλίῳ γνώμη εἶνε νὰ ζητηθῇ ἡ ἑκουσία μηνιαία ἐκ δραχμῶν δύο εἰσφορὰ τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου. Τὸ σύστημα ὅμως τοῦτο, ὅσον ἁπλοῦν καὶ ἂν φαίνηται ἐκ πρώτης ὄψεως, εἶνε ζήτημα ἂν θὰ εὐδοκιμήσῃ, τὸ μὲν διότι ἡ μέχρι τοῦδε πεῖρα ἀρκετὰ πειστικῶς ἐδίδαξεν, ὅτι εἰς τοιούτου εἴδους εἰσφορὰς καὶ ὅλοι δὲν συμμετέχουν καὶ τῶν τυχὸν συμμετεχόντων ἡ ἀντοχή, κατὰ κανόνα σχεδόν, δὲν ὑπῆρξε παραδειγματική. Ἕνεκα τούτου διάφοροι πρὸς ἀνεύρεσιν ἄλλου θετικωτέρου καὶ περισσότερα εἰ δυνατὸν ὑποσχομένου συστήματος ἤρξαντο διαμειδόμεναι γνῶμαι, μίαν τῶν ὁποίων ἀντιπροσωπεύει ἡ ἑξῆς ἐπιστολή:

Κύριε συντάκτα,

Κατ' αὐτὰς περιφέρεται πρὸς ὑπογραφὴν ἀναφορὰ πρὸς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου Ἀθηνῶν, δι' ἧς οἱ ὑπογράφοντες ὑπόσχονται τὴν καταβολὴν 2 δραχμῶν κατὰ μῆνα ὑπὲρ τῆς ἐνοικιάσεως καταστήματος ἐντευκτηρίου τοῦ Συλλόγου. Ὁ σκοπὸς βεβαίως εἶνε πλέον ἢ δικαιολογημένος καὶ ἀπαραίτητος διὰ τὴν ὕπαρξιν τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου τῆς πρωτευούσης. Ἀλλὰ τὸ τοιοῦτο μέσον ἐπιτεύξεως αὐτοῦ δὲν φαίνεται ἡμῖν συντελεστικόν, ἀλλ' οὔτε καὶ ἐπὶ τῆς ἰδέας τῆς ἰσότητος ἐρειδόμενον. Φρονοῦμεν δὲ ὅτι θὰ ἦτο προτιμότερον νὰ ἀσπασθῶμεν τὸ ἐν τῷ Δικηγορικῷ Συλλόγῳ Βόλου καθιερωθὲν λίαν ἐπιτυχῶς μέτρον, καθ' ὃ διετυπώθησαν ἰδιαίτερα ἔνσημα ἀξίας 20 λεπτῶν, 50 λεπτῶν καὶ 1 δραχμῆς καὶ 2 δραχμῶν, τὰ ὁποῖα προσκολλῶνται ἐπὶ τῶν προτάσεων τῶν δικαζόντων τὰς ὑποθέσεις δικηγόρων ὑπὸ τοῦ Γραμματέως τοῦ Δικαστηρίου ἐπὶ τῇ καταβολῇ τοῦ ἀντιτίμου, ἔχει δ' ὁρισθῇ διὰ μὲν τὰ Εἰρηνοδικεῖα καὶ Πταισματοδικεῖα ἔνσημον ἀξίας 20 λεπτ., διὰ τὰ Πρωτοδικεῖα καὶ Πλημμελειοδικεῖα 50 λεπτ., διὰ τὰ Ἐφετεῖα καὶ Κακουργιοδικεῖα 1 δραχ. καὶ διὰ τὸν Ἄρ. Πάγον 2 δραχμαί, ἔνθα δὲν θὰ ὑποβάλλωνται προτάσεις, προσκολλῶνται ἐπὶ οἱασδήποτε σχετικῆς προτάσεως. Ὁ Ταμίας τοῦ Συλλόγου παραθέτει τὰ τοιαῦτα ἔνσημα εἰς τοὺς Γραμματεῖς τῶν Δικαστηρίων δι' ἀποδείξεως κλπ.

Πρόθυμος

Δ. Γ. Α.

Ἀνεξαρτήτως πρὸς τὸ ὀρθὸν ἢ μὴ τῆς βάσεως ἣν θέτει ἡ ἄνω ἐπιστολή, κατ' ἀναλογίαν πρὸς αὐτὴν ἄλλος δικηγόρος ὑποδεικνύει παρεμφερὲς σύστημα ὅπερ καθ' ἡμᾶς ὑπόσχεται καὶ περισσότερα καὶ θετικώτερα. Κατὰ τὸν γράφοντα τοῦτον, αἱ ἐν τοῖς πινακίοις ἐγγραφαὶ κατὰ τὸ ἔτος 1908 ἀνῆλθον ἐν μὲν τῷ Πρωτοδικείῳ εἰς 13.584, ἐν τῷ Ἐφετείῳ εἰς 2957 καὶ ἐν τῷ Ἀρείῳ Πάγῳ εἰς 638. Ἂν ἑπομένως ἐπὶ ἑκάστης ἐγγραφῆς ἐν τῷ Πρωτοδικείῳ καταβληθῶσιν ἐπὶ πλέον εἴκοσι λεπτά, ἐν τῷ Ἐφετείῳ πεντήκοντα λεπτὰ καὶ ἐν τῷ Ἀρείῳ Πάγῳ μία δραχμὴ θὰ παραχθῇ ἐκ μὲν τῶν ἐγγραφῶν τοῦ Πρωτοδικείου ποσὸν δραχμῶν 2716, ἐκ τῶν τοῦ Ἐφετείου δραχμῶν 1478 καὶ ἐκ τῶν τοῦ Ἀρείου Πάγου δραχμῶν 638, ἤτοι ἐν ὅλῳ ποσὸν δραχμῶν 4832. Ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι δὲν δύναταί τις νὰ εἴπῃ ἐκ τῶν προτέρων ὅτι σύστημά τι οἷον δήποτε ὑπόσχεται ἀκριβῶς ἐκεῖνο ὅπερ δι' αὐτοῦ προϋπολογίζεται, πάντως ὅμως τὰ διὰ τῶν ἄνω δύο ἐπιστολῶν ὑποδεικνυόμενα ἔχουν τοῦτο κυρίως τὸ προσόν, ὅτι ἡ ἐφαρμογή των εἶνε ἄκοπος καὶ ὅτι οὐδεμία σχεδὸν πρὸς εἴσπραξιν δαπάνη ἀπαιτεῖται.

ΕΠΙ ΤΩ ΘΑΝΑΤΩ ΠΡΩΤΟΔΙΚΟΥ

Ἀπηγγέλθη ὑπὸ τοῦ Πρωτοδίκου κ. Α. Ρωμάνου πρὸς τὸν νεκρὸν τοῦ δικαστοῦ Ἀρ. Λιγδοπούλου ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης τὴν 14ην Μαρτίου 1909.

Πεφιλημένε Ἀρι στείδη·

Τὶς προφῆτις φαντασία ἠδύνατό ποτε νὰ προΐδῃ τὸ θλιβερώτατον τοῦτο γεγονὸς, πρὸ τοῦ ὁποίου ἐνεοὶ καὶ ἐμβρόντητοι ταύτην τὴν στιγμὴν πάντες οἱ μετ' ἀπείρου στοργῆς καὶ ἀγάπης περιβάλλοντές σε συνάδελφοι καὶ ὁ λοιπὸς δικανικὸς κόσμος, παριστάμεθα; ! Τίς ποτε θὰ ἠδύνατο νὰ πιστεύσῃ, ὅτι τοσούτῳ ταχέως καὶ τοσούτῳ προώρως οἱ ὀφθαλμοί σου θὰ ἐκλείοντο διὰ παντὸς καὶ ἀπὸ τὰ χείλη σου θὰ ἐστείρευε τὸ διαυγὲς μειδίαμα τὸ ὁποῖον ἐπήγαζεν ἐκ τῆς ἀγαθωτάτης καρδίας σου; ἀφ' οὗ καὶ βλέποντες τοῦτο δὲν τὸ πιστεύομεν, δὲν δυνάμεθα νὰ τὸ πιστεύσωμεν, δὲν δυνάμεθα νὰ ἐξοικειωθῶμεν πρὸς τὴν ἰδέαν ὅτι σὺ δὲν θὰ ὑπάρχῃς μεταξὺ ἡμῶν πλέον; Θὰ βραδύνωμεν πολύ, παρὰ πολύ, οὐ μόνον ἡμεῖς οἱ συνάδελφοί σου, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ γνωρίσαντές σε νὰ συνειθίσωμεν μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι σύ, Ἀριστείδη, δὲν θὰ ὑπάρχῃς πλέον· ἀλλὰ καὶ ὅταν θὰ ἐξοικειωθῶμεν πρὸς ταύτην, σὺ ποτέ, ποτὲ δὲν θὰ παύσῃς νὰ ζῇς εἰς τὰς καρδίας μας, αἵτινες τόσον σὲ ἠγάπησαν, καὶ ἡ μνήμη σου δὲν θὰ μᾶς ἐγκαταλείψῃ παρὰ ὅταν μᾶς ἐγκαταλείψῃ καὶ ἡ ζωή.

Ἀτυχῆ Ἀριστείδη, μὲ τὰ ὄνειρα τῆς νεότητος τὰ ὡραῖα, τὰ ὁποῖα ἔτρεφες καὶ σὺ διὰ τὴν πατρίδα σου, διὰ τὸν ἑαυτόν σου, φέρων ἀκμαῖον τὸν νοῦν καὶ ἀρτίαν τὴν μόρφωσιν, τέκνον δὲ τῆς εὐάνδρου Κυνουρίας, τῆς πολλοὺς ἐξόχους δικαστὰς τῇ πατρίδι παρασχούσης, κατῆλθες εἰς τὸ στάδιον, ὅπως ἐν εὐγενεῖ ἀμίλλῃ διεκδικήσῃς τὴν δικαστικὴν τήβεννον, δι' ἣν ἡ ἀγαθή σου ψυχὴ εἶχε πλάσσει τὰ ὡραιότερα ὄνειρα καὶ ὑφ' ἣν ἤλπισας τὴν πραγμάτωσιν τῶν εὐγενῶν ἰδανικῶν ἐξ ὧν ἐνεφορεῖσο. Καὶ ἐνίκησας εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον καὶ ἔλαβες τῆς νίκης σου τὸ ἔπαθλον. Περιεβλήθης τὴν τήβεννον ἀλλὰ μετ' αὐτῆς ἤρασο καὶ τὸν σταυρὸν τοῦ μαρτυρίου, ὅπως πάντες οἱ ταύτην περιβαλλόμενοι, μὲ τὴν ἀκλόνητον ἀπόφασιν νὰ θυσιασθῇς καὶ σὺ ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ τῆς Δικαιοσύνης, ὡς τόσοι καὶ τόσοι ἄλλοι γνωστοὶ καὶ ἄγνωστοι μάρτυρες, ἐπὶ τῇ ἀγνῇ ἐλπίδι, ἐπὶ τῇ γλυκείᾳ προσδοκίᾳ τῆς ἀναπτάσεως τῆς Ἰδέας.

Αὐτὴ εἶνε ἡ μοῖρα τῶν ἀναλαβόντων νὰ κηρύξωσι τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ τοῦ μικροτέρου μέχρι τοῦ μεγίστου, εἰς πάσας τὰς κοινωνίας καὶ κατὰ πάσας τὰς ἐποχάς.

Εἶνε γνωστὰ τὰ προσκόμματα πρὸς ἃ ὀφείλει νὰ παλαίσῃ καὶ παλαίει καθ' ἑκάστην ὁ τὸν εὐγενῆ καὶ ὑψηλὸν ὑπὲρ τοῦ δικαίου ἀγῶνα ἀναλαβών, ἐν πάσαις μὲν ταῖς κοινωνίαις, ἰδίως ὅμως ἐν τῇ παρ' ἡμῖν, ἔνθα αἱ κακίαι μακροῦ δουλικοῦ παρελθόντος εὑρίσκουσι πρόσφορον ἔδαφος ἀναπτύξεως εἰς τὴν μὴ ἐπαρκῶς εἰσέτι καθορισθεῖσαν ἔκτασιν τῶν ἐλευθεριῶν μας, καὶ εἶνε ἐπίσης γνωστὸν πόσον διὰ τοῦτο εἶνε ὀδυνηρὸν καὶ ἐπίμοχθον τὸ ἔργον τοῦ δικαστοῦ καὶ πόσας ἀπογοητεύσεις προσπορίζει εἰς τὸν ἔχοντα συνείδησιν τῆς ὑψηλῆς του ἀποστολῆς καὶ ἠθικῆς του ἀξίας δικαστὴν ἡ κατάστασις αὕτη. Ἀπαιτεῖται μεγάλη ψυχικὴ δύναμις, ἰσχυρὸς χαρακτὴρ καὶ ἄκρα πρὸς τὸ καθῆκον ἀφοσίωσις, ὅπως ὑπὸ τὰς συνθήκας ταύτας διατηρήσῃ ὁ δικαστὴς ἀκμαῖον τὸ φρόνημα, ἄπτωτον τὸν ζῆλον πρὸς τὴν ἐργασίαν καὶ πιστὴν ἀφοσίωσιν πρὸς τὸ καθῆκον. Εἷς ἐκ τῶν πολλῶν τοιούτων δικαστῶν, διότι πολλοὺς τοιούτους ἀριθμεῖ σήμερον, παρ' ὅλας τὰς ἀντιξόους πολιτειακὰς καὶ κοινωνικὰς συνθήκας, εὐτυχῶς διὰ τὴν πατρίδα, τὸ δικαστικὸν σῶμα, ἦσο καὶ σύ, προσφιλέστατε Ἀριστείδη. Ἔχων θεωρητικῶς ἀρτίαν τὴν μόρφωσιν καὶ εὐρεῖαν τὴν κοινωνικὴν πεῖραν, συνοδευόμενος δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ οὐσιωδεστάτου διὰ πάντα δικαστὴν στοιχείου, τῆς χρηστότητος τοῦ ἤθους, ὃ ἀπεργάζεται ἡ παρ' εὐγενῶν καὶ ἐντίμων γονέων ἀνατροφή, ἀπετέλεις ὑπόδειγμα δικαστοῦ ἀφωσιωμένου εἰς τὴν ἰδέαν ὑπὲρ ἧς ἐτάχθης πρόμαχος, λατρευτοῦ συναδέλφου καὶ ἀγαπητοῦ φίλου.

Δὲν λέγω ὑπερβολὰς ἀτυχῆ Ἀριστείδη. Ἴσως μάλιστα ἡ ἀσθενής μου καὶ συγκεκινημένη φωνὴ δὲν ἔχει τὴν δύναμιν νὰ σὲ εἰκονίσῃ πιστῶς, ἐκπληροῦσα οὕτω ἀκριβῶς τὴν βαρεῖαν ἐντολὴν ἣν οἱ ἀγαπητοὶ συνάδελφοι μοὶ ἀνέθεσαν.

Ἦσο ἀγαθὸς καὶ εὐγενὴς πρὸς πάντας τοὺς συναδέλφους σου, μειλίχιος καὶ εὐπροσήγορος πρὸς ὅλον τὸν μεθ' ἡμῶν συνεργαζόμενον, ἐν τῇ πραγματώσει τῆς Ἰδέας, δικηγορικὸν κόσμον, σταθερὸς καὶ εἰλικρινὴς πρὸς τοὺς εἰς τὴν δικαστικήν σου κρίσιν καταφεύγοντας πολίτας. Ἥρεμος καὶ εὐσυνείδητος εἰς ἄκρον, καὶ ἀφωσιωμένος εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν πρὸς τὴν πολιτείαν καὶ τὴν οἰκογένειάν σου καθηκόντων, διότι καὶ τοιαῦτα μετ' αὐταπαρνήσεως οὐ τῆς τυχούσης εἶχες ἀναλάβῃ, οὐδέποτε ἐβαρυγώμησας κατὰ τῆς πατρίδος σου, ὅταν καὶ σύ, ὡς καὶ πολλοὶ ἄλλοι ὡς σέ, εἶχες τὴν εὔλογον καὶ εὐγενῆ ἀξίωσιν νὰ τιμηθῇς διὰ προαγωγῆς μετὰ ὑπερδεκαπενταετῆ ὑπηρεσίαν, ἀλλὰ κρύπτων βαθέως τὴν δικαίαν σου πικρίαν μὲ τὸ μειδίαμα εἰς τὰ χείλη, ἀνέμενες, πιστεύων, ὅτι ἡ τιμιότης καὶ ἡ ἀρετὴ βραδέως μὲν ἐνίοτε ἀλλὰ πάντοτε ἀμείβονται.

Ἀτυχῶς ὅμως ἔπεσες καὶ σὺ εἰς τὸν δρόμον τοῦ μαρτυρίου πρὶν ἢ ἐπέλθῃ ἡ ἐπίσημος ἀναγνώρισις καὶ ἀμοιβὴ τῶν κόπων σου. Ἀπερχόμενος ὅμως ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τοῦ δικαστικοῦ σώματος, τὸ ὁποῖον τόσον σὲ ἐλάτρευεν, ἔχεις ἥρεμον τὴν συνείδησιν, ὅτι ἐξεπλήρωσας τὸ καθῆκόν σου καὶ ὅτι τὴν τήβεννον, ἣν ἡ πολιτεία σοι ἐνεπιστεύθη, ἐπιστρέφεις ἄσπιλον καὶ ἀμόλυντον, κεκοσμημένην ἐπὶ πλέον διὰ τοῦ ἀδαμαντίνου χαρακτῆρος σου, ὅστις πάντοτε θὰ ἀποτελῇ τιμὴν διὰ τὴν δικαιοσύνην τῆς πατρίδος σου, δυναμένην νὰ καυχᾶται ὅτι τοιούτους ἔχει ἱεροφάντας.

Κοιμήθητι, ἀγαπητὲ Ἀριστείδη, τὸν γλυκὺν τῆς αἰωνιότητος ὕπνον παρὰ τὸ πλευρὸν τόσων γνωστῶν καὶ ἀγνώστων μαρτύρων τῆς ὑψηλῆς τοῦ δικαίου ἰδέας, ὑπὲρ ἧς καὶ σὺ τόσον ἐντίμως ἠγωνίσθης. Σειρὰ γενναίων μαχητῶν μὲ τὰ αὐτὰ ὄνειρα, ὑπὸ τοῦ εὐγενοῦς παραδείγματός σου θερμαινομένη, τὸν σταυρὸν καὶ αὕτη τοῦ μαρτυρίου φέρουσα, βαίνει πρὸς τὸν Γολγοθᾶν ἵνα σταυρωθῇ ὑπὲρ τοῦ Δικαίου καὶ τῆς Ἀληθείας, ἐν τῇ πεποιθήσει ὅτι αἱ ἰδέαι αὗται θὰ ἀνασταθῶσι μίαν ἡμέραν ἐκ τοῦ τάφου εἰς ὃν τὰς ἔχει κρύψει ἡ κακία καὶ ὁ δόλος καὶ οὕτω ἀγναὶ καὶ ἄσπιλοι θὰ βασιλεύσωσιν ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων καρδιῶν. Εὐτυχεῖς οἱ ζήσοντες ὅπως ἐξαγγείλωσι τὴν ἀνάστασιν. Μεγάλοι ὅμως καὶ εὐγενεῖς οἱ ὑπὲρ τῆς ἀναστάσεως τῆς ἰδέας ἀποθνήσκοντες ἐν τῇ ἀθορύβῳ πάλῃ τοῦ καθήκοντος.

Εἷς τούτων εἶσαι καὶ σὺ τετιμημένε καὶ πολύκλαυστε συνάδελφε.

Προσφωνῶν σοι δὲ τὸ ὕστατον χαῖρε ἐγώ τε καὶ πάντες οἱ ἀγαπήσαντές σε συνάδελφοι καὶ φίλοι ἀναφωνοῦμεν κούφη σοι ἔστω ἡ γῆ καὶ αἰωνία ἡ μνήμη.

Ἀποδεικτικὸν

Ἐν Ἀθήναις τὴν δεκάτην Φεβρουαρίου 1909 χιλιοστοῦ ἐνεακοσιοστοῦ ἐννάτου ἔτους ἡμέραν Τρίτην καὶ ὥραν 10ην π. μ ὁ ὑποφαινόμενος Γ. Μερκούρης κλητὴρ τῶν ἐν Ἀθήναις Πρωτοδικῶν τῇ ἐγγράφῳ παραγγελίᾳ τοῦ δικηγόρου Κ. Ε. Σταυροπούλου πληρεξουσίου τοῦ Μιχαὴλ Ἰωαννίδου κατοίκου Ἀθηνῶν, ἐπέδωκα πρὸς τὸν κ. Εἰσαγγελέα τῶν ἐν Ἀθήναις Πρωτοδικῶν διὰ τὸν Μιχαὴλ Γαβαλᾶν κάτοικον Πειραιῶς καὶ ἤδη ἀγνώστου διαμονῆς τὸ ἀπὸ 3 Φεβρουαρίου 1909 κατασχετήριον δι' οὗ δυνάμει τῆς ἀπὸ 10 Νοεμβρίου 1905 ληξιπροθέσμου συναλλαγματικῆς κατέσχε συντηρητικῶς εἰς χεῖρας τῆς ἐν Ἀθήναις ἑδρευούσης ἀνωνύμου ἀσφαλιστικῆς Ἑταιρίας ἡ «Ἐθνική», δραχμὰς δύο χιλιάδας, 2,000 τὰς ὁποίας ὀφείλει νὰ πληρώσῃ ἢ μέλλει νὰ πληρώσῃ πρὸς τὸν Μιχαὴλ Γαβαλᾶν λόγῳ ἀσφαλιστικῆς ἀποζημιώσεως ἢ ἄλλης οἱασδήποτε αἰτίας καὶ παραγγέλλει ταύτην νὰ κρατήσῃ τὸ κατασχεθὲν ποσὸν εἰς χεῖράς της μέχρις οὗ τὸ ἁρμόδιον δικαστήριον ἀποφασίσῃ. Καὶ εἰς ἔνδειξιν.

Ὁ Λαβὼν ἀντεισαγγελεὺς

Κ. Δ. Ροΐλὸς

Ὁ Κλητὴρ

Γ. Μερκούρης

Ἀποδεικτικὸν

Ἐν Ἀθήναις σήμερον τὴν δευτέραν (2) Μαρτίου τοῦ 1909 ἐννεακοσιοστοῦ ἐννάτου ἔτους, ἡμέραν Δευτέραν καὶ ὥραν 5 Μ. Μ. ὁ ὑποφαινόμενος δικαστικὸς κλητὴρ τῶν ἐν Ἀθήναις Πρωτοδικῶν Κωνστ. Στεργίου τῇ ἐγγράφῳ παραγγελίᾳ τοῦ δικηγόρου Ἰωάν. Διαλισμᾶ, πληρεξουσίου τοῦ Γεωρ. Κ. Βεντούρη, κατοίκου Ἀθηνῶν, μετέβην καὶ ἐπέδωκα πρὸς τὸν κ. Εἰσαγγελέα τῶν ἐν Ἀθήναις Πρωτοδικῶν διὰ τὸν Ἀντώνιον Ἀντζοῦν, κάτοικον πρώην Ἀθηνῶν καὶ ἤδη ἀγνώστου διαμονῆς, ἀντίγραφον ἐξ ἀπογράφου ἐκτελεστοῦ τῆς ὑπ' ἀριθ. 68 τοῦ 1908 ἀποφάσεως τοῦ Δικαστηρίου τῶν ἐν Ἀθήναις Πρωτοδικῶν κλπ. καὶ ἐν πάσῃ τῶν δικαιωμάτων του ἐπιφυλάξει, πρὸς γνῶσίν του καὶ διὰ τὰς νομίμους συνεπείας καὶ ἐπιτασσόμενον ἅμα ἵνα ἐμπροθέσμως μοὶ πληρώσῃ, 1) δι' ἐπιδικασθὲν διὰ τῆς ἄνω ἀποφάσεως κεφάλαιον δραχμὰς 379 καὶ 50/00, 2) τοὺς τόκους αὐτῶν πρὸς 9 0/0 ἐτησίως ἀπὸ τοῦ διαμαρτυρικοῦ (16ης Δβρίου 1906), μέχρι τῆς ἐπιταγῆς ἐκ δραχ. 74, 3) τὰ ἐπιδικασθέντα δικαστικὰ ἔξοδα ἐκ δραχ. 20, 4) τὰ τέλη ἐκ δρχ. 11 καὶ 5) δι' ἀπόγραφον, ἀντίγραφον, παραγγελίαν, ἐπιταγὴν καὶ ἐπίδοσιν καὶ δημοσίευσιν εἰς Ἐφημερίδα δραχ. 18, ἤτοι ἐν συνόλῳ δραχμὰς πεντακοσίας δύο καὶ 50)00 (502 καὶ 50/00) καὶ ταύτας ἐντόκως ἀπὸ τῆς ἐπιταγῆς ἄχρις ἐξοφλήσεως· ἄλλως κλπ.

Καὶ εἰς ἔνδειξιν.

Ὁ λαβὼν Εἰσαγγελεὺς — Ὁ δικ. κλητὴρ

Κωνστ. Ροΐλὸς — Κωνστ. Στεργίου

Περίληψις

Τὸ Δικαστήριον τῶν ἐν Ἀθήναις Πρωτοδικῶν.

Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 9886 (1908) ἀποφάσεώς του, δεχθὲν τὴν ἀπὸ 11 Δεκεμβρίου 1908 αἴτησιν τῆς Βασιλικῆς συζύγου Ἀθαν. Κανάρη, τὸ γένος Πανταζῆ Πανταζοπούλου, κατοίκου Ἀθηνῶν, κατὰ τοῦ συζύγου της Ἀθανασίου Κανάρη, κατοίκου ἐπίσης Ἀθηνῶν, ὅπως τῇ ἐπιτραπῇ νὰ ἐγείρῃ κατὰ τοῦ ρηθέντος συζύγου της τὴν περὶ χωρισμοῦ τῆς προικῴας περιουσίας ἀγωγήν της, δέχεται τὴν προκειμένην αἴτησιν καὶ διατάσσει τὴν ἐν περιλήψει δημοσίευσιν καὶ τοιχοκόλλησιν αὐτῆς εἰς τὰ ἐν ἄρθρῳ 677 ἐδαφ. 2 Πολιτ. Δικονομ. ὁριζόμενα μέρη.

Ἀθήνησι τῇ 14 Μαρτίου 1909.

Ὁ τῆς αἰτούσης πληρεξούσιος δικηγόρος

Ἄγγελος Ρακόπουλος

Ἀποδεικτικὸν

Ἐν Ἀθήναις σήμερον τὴν Δευτέραν (2αν) Μαρτίου τοῦ 1909 ἐνεακοσιοστοῦ ἐννάτου ἔτους ἡμέραν Δευτέραν καὶ ὥραν 5 μ. μ. ὁ ὑποφαινόμενος δικαστικὸς κλητὴρ τῶν εν Ἀθήναις Πρωτοδικῶν Κωνσταντῖνος Στεργίου τῇ ἐγγράφῳ παραγγελίᾳ τοῦ Δικηγόρου κ. Ἰω. Διαλισμᾶ πληρεξουσίου τοῦ Γεωργίου Κ. Βεντούρη κατοίκου Ἀθηνῶν μετέβην καὶ ἐπέδωκα πρὸς τὸν κ. Εἰσαγγελέα τῶν ἐν Ἀθήναις Πρωτοδικῶν διὰ τὸν ἀγνώστου διαμονῆς Ἀλέξανδρον Μιζώτεραν, πρώην κάτοικον Ἀθηνῶν ἀντίγραφον ἐξ ἀπογράφου ἐκτελεστοῦ τῆς ὑπ' ἀριθ. 6741 τοῦ 1908 ἀποφάσεως τοῦ δικαστηρίου τῶν ἐν Ἀθήναις Πρωτοδικῶν κλπ. καὶ ἐν πάσῃ τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἐνάγοντος ἐπιφυλάξει πρὸς γνῶσιν του καὶ διὰ τὰς νομίμους συνεπείας καὶ ἐπιτασσόμενον ἅμα ἵνα ἐμπροθέσμως τῷ πληρώσῃ 1) δι' ἐπιδικασθὲν κεφάλαιον δραχ. 583 καὶ 30)00, 2) τοὺς τόκους αὐτῶν πρὸς 9 0)0 ἐτησίως ἀπὸ τῆς 16 Ἰουλίου 1907 μέχρι τῆς ἐπιταγῆς δραχ. 83, 3) δι' ἐπιδικασθέντα δικαστικὰ ἔξοδα δραχ. 20, 4) διὰ τέλη δραχ. 11 καὶ 5) δι' ἀπόγραφον, ἀντίγραφον, παραγγελίαν ἐπιταγὴν καὶ ἐπίδοσιν μετὰ δημοσιεύσεως εἰς ἐφημερίδα δραχ. 18 ἤτοι ἐν συνόλῳ δραχμὰς ἑπτακοσίας δέκα πέντε καὶ 30)00 (ἀριθ. 715 καὶ 30)00) καὶ ταύτας ἐντόκως ἀπὸ τῆς ἐπιταγῆς ἄχρις ἐξοφλήσεως ἄλλως κλπ. Καὶ εἰς ἔνδειξιν.

Ὁ λαβὼν Εἰσαγγελεὺς — Ὁ Δικαστικὸς κλητὴρ

Κωνστ. Ροΐλὸς — Κωνσταντῖνος Στεργίου

ΣΠΥΡ. Σ. ΕΥΚΛΕΙΔΟΥ

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΩΣ ΙΣΧΥΕΙ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Ἐξεδόθη τὸ τρίτον τεῦχος τοῦ δευτέρου τόμου ἐκ σελίδων 175.

Τιμᾶται δρ. 4,65

Ἐξεδόθη ὑπὸ τῆς «Δικαιοσύνης» εἰς ἰδιαίτερον μικροῦ σχήματος τομίδιον ὁ περὶ ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ ΝΟΜΟΣ μετὰ τοῦ σχετικοῦ Ἐκτελεστικοῦ διατάγματος καὶ τῶν συναφῶν ἄρθρων τοῦ Ποιν. Νόμου, τῆς Ποιν. Δικονομίας καὶ τοῦ Ὀργανισμοῦ τῶν δικαστηρίων. Πωλεῖται ἀντὶ λεπτῶν 50 εἰς τὰ κυριώτερα Ἀθηναϊκὰ βιβλιοπωλεῖα, ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις εἰς τὰ Ὑποπρακτορεῖα τῶν Ἐφημερίδων.